

Samenwerkingsverband
Regio Eindhoven

Ruimte Economie Zorg

Projectplan Alcohol & Jongeren

Regionaal projectplan Zuidoost Brabant

Looptijd: 2006-2009

Auteur: STAP (Stichting Alcoholpreventie)

Utrecht, maart 2006

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	5
2. FEITEN OVER ALCOHOLGEBRUIK	7
2.1 FOCUS OP ALCOHOLGEBRUIK	7
2.2 PROBLEEMANALYSE	7
2.3 NALEVING EN HANDHAVING NEDERLANDS ALCOHOLBELEID	8
2.4 ALCOHOL EN OPVOEDING	8
2.5 LANDELIJKE BELEIDSONTWIKKELINGEN	9
3. PROBLEEMDEFINITIE EN DOELSTELLINGEN VAN REGIONAAL BELEID	11
3.1 PROJECTDOELSTELLINGEN	11
3.2 OPERATIONELE DOELSTELLINGEN	11
4. VISIEONTWIKKELING	13
4.1 EFFECTIVITEIT VAN DE VERSCHILLENDE METHODEN	13
4.2 BESCHIKBAARHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN HET MEEST EFFECTIEF	13
4.3 PREVENTIEMODEL	14
4.4 DE DRIE PIJLERS VAN HET PROJECT	15
4.5 STAKEHOLDERS	16
5. AANDACHTSGEBIEDEN REGIONAAL BELEID	17
5.1 KNELPUNTEN	17
5.2 MOGELIJKHEDEN	18
5.3 VERBETERPUNTEN	19
6. ORGANISATIE	21
6.1 STUURGROEP	21
6.2 WERKGROEP 1: EDUCATIE EN DRAAGVLAK	21
6.3 WERKGROEP 2: REGELGEVING EN NALEVING	22
6.4 WERKGROEP 3: HANDHAVING	24
6.5 ONDERZOEKSCOMMISSIE	24
6.6 PROJECTADVISEURS	25
7. WERKPLAN 2006-2009	27
8. FINANCIËN	35
LITERATUUR	41
BIJLAGEN	43

1. Inleiding

Het alcoholgebruik door jongeren in Nederland is hoog. Nederlandse jongeren drinken vergeleken met Europese leeftijdsgenoten het meest frequent en vooral meisjes drinken steeds meer en vaker alcohol. Jongeren drinken bovendien op steeds jongere leeftijd met als resultaat dat het merendeel van de jeugd van 12-13 jaar al alcohol drinkt. In Nederland geldt een verkoopverbod voor alcohol onder de zestien jaar. Ondanks dit verbod kunnen jongeren in de praktijk vrij gemakkelijk aan alcohol komen, blijkt uit onderzoek.

Alcoholgebruik op jonge leeftijd tast de ontwikkeling van de hersenen aan, is schadelijk voor diverse organen, geeft een extra groot risico op acute alcoholvergiftigingen en vergroot de kans op verslaving op latere leeftijd. De wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor alcoholverstreking is gebaseerd op deze en andere gezondheidsrisico's van alcoholgebruik voor jongeren.

Ook in de regio Zuidoost Brabant is het alcoholgebruik onder jongeren de laatste jaren toegenomen. De regio scoort daarbij qua gebruik zelfs hoger dan gemiddeld in Nederland. Dit gegeven heeft ertoe geleid dat de regio in 2005 het initiatief heeft genomen om in gezamenlijkheid het toegenomen alcoholgebruik aan te pakken. Tijdens het Regionaal Bestuurlijk Overleg d.d. 15 september 2005 bleek er breed draagvlak te bestaan onder de portefeuillehouders en gedeputeerde voor de ontwikkeling van een aanpak rondom jeugd en middelengebruik. Een bestuurlijke werkgroep is geformeerd bestaande uit de wethouders van Best, Eersel en Gemert-Bakel. Zij hebben de centrumgemeenten Eindhoven en Helmond gevraagd eveneens te participeren omdat de deelname van de centrumgemeenten als cruciaal wordt gezien voor het welslagen van een regionale aanpak. Beide portefeuillehouders hebben hiermee ingestemd. De werkgroep heeft STAP (Stichting Alcoholpreventie) aangetrokken om een startnotitie te ontwerpen met betrekking tot een regionale aanpak rondom jeugd en middelengebruik. In het portefeuillehoudersoverleg gezondheidszorg c.a. d.d. 15 december 2005 bleek dat de conceptnotitie kon rekenen op een zeer breed draagvlak. Dit draagvlak bleek er ook te zijn in het Regionaal College d.d. 23 januari 2006. De werkgroep heeft vervolgens besloten de startnotitie verder uit te werken en te operationaliseren. De regiogemeenten dienen in april 2006 hun definitieve deelname aan het project toe te zeggen.

Dit document is het resultaat van de uitgewerkte *startnotitie regionaal projectplan alcohol en jongeren*. Naast een onderbouwing van de aanpak beschrijft dit projectplan de opzet van een regionaal alcoholproject en wordt een regionaal actieplan gepresenteerd. Het projectplan, dat vooral gericht is op jongeren onder de 16 jaar, heeft vooralsnog betrekking op een periode van vier jaar.

Ter voorbereiding van het projectplan heeft er een brede regionale beleidsverkenning plaatsgevonden. Het plan is gebaseerd op internationale inzichten en mag in de Nederlandse situatie als vernieuwend worden bestempeld. Het projectplan beslaat in aanvang een periode van vier jaar en is in essentie gebaseerd op maatregelen die ook daadwerkelijk effect kunnen sorteren. Een belangrijke component van het project is het optimaliseren van de beschikbare handhavingmogelijkheden. Ook wordt een structuur geboden om regionaal te werken aan een adequater alcoholbeleid. Tenslotte gaat bijzondere aandacht uit naar de ouders van tieners en de wijze waarop zij omgaan met het alcoholgebruik van hun kinderen.

2. Feiten over alcoholgebruik

Ter onderbouwing en ter verduidelijking van het projectplan zullen de belangrijkste feiten over alcohol in dit hoofdstuk kort uiteengezet worden. Aan bod komen de risico's verbonden aan alcoholgebruik op jonge leeftijd, het huidige verstrekingsklimaat in Nederland, de plek van alcohol in de opvoeding en de beleidsplannen van de landelijke overheid.

2.1 Focus op alcoholgebruik

In dit project ligt de nadruk op de preventie van het alcoholgebruik bij jongeren tussen de 10 en 15 jaar. Er zijn verschillende redenen waarom gekozen is voor primaire aandacht voor het alcoholgebruik, in plaats van aandacht voor alcohol én drugs. De voornaamste reden is dat de omvang van de drugsproblematiek relatief klein is vergeleken met de alcoholproblematiek. Meer dan de helft (59%) van de jongeren tussen de 12 en 17-jaar in de regio ZO-Brabant drinkt alcohol, blijkt uit de GGD monitor (Pouwels, 2004). Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat ruim een kwart (28%) van de 12 tot 14-jarigen de afgelopen vier weken alcohol had gedronken. Dit staat in opvallend contrast met de 0,5 procent wiet- of hasjgebruik (eveneens de afgelopen vier weken) door dezelfde leeftijdsgroep. Van de jongeren tussen de 15 en 17-jaar heeft 80 procent de laatste vier weken alcohol gedronken en heeft 7 procent cannabis gebruikt. Voor een effectieve regionale aanpak van de drugsproblematiek is bovendien een specifiek opsporingsbeleid een vereiste.

Het is belangrijk te realiseren dat alcohol een legaal middel is en middelen zoals cannabis, XTC en cocaïne illegaal zijn, ondanks dat het bezit voor eigen gebruik wordt gedoogd. De beleidsmogelijkheden voor alcohol en drugs verschillen hierdoor aanzienlijk van elkaar. Tenslotte is bekend dat bij een gecombineerde preventieve aanpak van de alcohol- én drugsproblematiek de aandacht vooral uitgaat naar het thema drugs. Dit vanwege de grote maatschappelijke tolerantie van alcoholgebruik.

2.2 Probleemanalyse

Gezondheidsrisico's

Alcoholgebruik op jonge leeftijd vormt een extra hoog risico voor de gezondheid. Dit heeft alles te maken met de groeifase waarin een kind rond het 12^e en 13^e levensjaar verkeert en de essentiële organen die nog in ontwikkeling zijn. Met name de hersenen bevinden zich in een cruciale ontwikkelingsfase. Alcohol is een schadelijke, lichaamsvreemde stof die tot op celniveau organen kan beschadigen. Daarbij geldt: hoe jonger des te groter de risico's. De gezondheidsrisico's kunnen we globaal verdelen in lange termijnrisico's en korte termijnrisico's.

Lange termijnrisico's	Korte termijnrisico's
Hersenschade: Omdat de hersenen van tieners nog in ontwikkeling zijn, kan overmatig alcoholgebruik tot blijvende schade aan de hersenen leiden. Gevolgen vinden we terug in het geheugen, het aanpassingsvermogen, de creativiteit en de flexibiliteit van de persoon.	Alcoholvergiftiging: Bij een overdosis alcohol kan het lichaam een alcoholvergiftiging oplopen. Het lichaam raakt hierdoor in een comateuze toestand. Voor volwassenen kan een alcoholvergiftiging optreden vanaf 20 glazen. Omdat jongeren een lager lichaamsgewicht hebben kan (afhankelijk van de lichaamsgrootte) de fatale grens al veel eerder worden bereikt.

Lange termijnrisico's	Korte termijnrisico's
Orgaanschade: Organen als lever, maag en darmen kunnen in der loop der tijd schade ondervinden van overmatig alcoholgebruik. Ditzelfde geldt voor het zenuwstelsel.	Black-out: Wie te veel drinkt kan een black out krijgen. Dit betekent dat de functie van de hersenen tijdelijk wordt uitgeschakeld en gegevens uit het korte termijngeheugen niet worden doorgegeven aan het lange termijngeheugen. De persoon weet niet meer wat er is gebeurd.
Verslaving: Van de jongeren die voor hun 13 ^e beginnen met regelmatig alcoholgebruik, is 40% op een bepaald moment in hun leven alcoholverslaafd.	Seksueel geweld: Zowel voor de dader als het slachtoffer van seksueel geweld geldt dat alcoholgebruik de kans op verkrachting door een mannelijke dader vergroot.
Grotere kans op hartinfarcten	Drinkende jongeren zijn vaker seksueel actief.

BRON: Factsheet Alcohol: gezondheidsrisico's voor kinderen. STAP 2003.

2.3 Naleving en handhaving Nederlands alcoholbeleid

Jongeren in Nederland komen gemakkelijk aan drank, ook als ze nog niet de wettelijke leeftijd hiervoor hebben bereikt. De naleving van de drank- en horecawet verloopt verre van ideaal. Dit blijkt uit onderzoek dat in opdracht van de Voedsel en Warenautoriteit (VWA) is uitgevoerd onder jongeren. Minderjarigen geven aan dat de kans dat zij een succesvolle alcoholaankoop doen in een supermarkt, bar of discotheek groter is dan 90% (VWA, 2003). Dit geldt zowel voor de aankoop van bier, wijn als sterke drank. Recent onderzoek met minderjarige jongeren als 'mystery shoppers' in supermarkten en slijterijen geeft aan dat deze kans op succes inderdaad op bijna 90 procent ligt (STAP, 2006). Dit onderzoek is in drie regio's in Nederland uitgevoerd waaronder ook de regio Zuidoost Brabant.

Eén van de verklaringen voor de geringe naleving van de Drank- en Horecawet vinden we in de beperkte handhavingscapaciteit in Nederland. Er zijn in Nederland momenteel ongeveer 80 alcohol- én tabakinspecteurs. De VWA kampt daardoor met een structureel tekort aan menskracht, wat een adequaat sanctioneringsbeleid uiterst lastig maakt. Nieuwe handhavingsmethodes zoals de inzet van doelgerichte handhaving communicatie worden momenteel ontwikkeld om meer effect te sorteren met de huidige capaciteit.

Het lage nalevingsniveau van de wettelijke leeftijdsgrenzen kan waarschijnlijk ook worden verklaard door onvoldoende oplettendheid en professionaliteit van de alcoholverstrekkers.

2.4 Alcohol en opvoeding

Onlangs heeft de Universiteit van Nijmegen een onderzoek gerapporteerd over alcohol en opvoeding (van der Vorst, 2006). Thema's die aan bod komen zijn: Wat drinken jongeren en ouders? Welke opvoedingsstrategieën zijn effectief? Welke preventieboodschap kunnen professionals hanteren naar ouders toe? Uit dit onderzoek komt naar voren dat ouders in verschillende opzichten het alcoholgebruik van hun kinderen kunnen beïnvloeden. In de eerste plaats hebben algemene opvoedingskenmerken, zoals de mate waarin ouders steun bieden en controle uitoefenen, mogelijk effect op het alcoholgebruik van jongeren. Alcoholspecifieke opvoedingsaspecten, zoals de regels die ouders stellen ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kinderen en de beschikbaarheid van alcohol in huis, hebben echter meestal een directer effect (van der Vorst, 2006). Zo blijkt er een nauwe samenhang te zijn tussen het drinken met ouders en het drinken met vrienden. Naarmate jongeren vaker met hun ouders drinken, drinken zij ook vaker met hun vrienden.

Een belangrijke verklaring voor het verband tussen het alcoholgebruik van ouders en dat van jongeren is voor een groot deel gebaseerd op het principe dat kinderen hun ouders als rolmodel zien. Kinderen doen als vanzelf het gedrag van ouders na. Als ouders (meer) alcohol drinken, gaan jongeren dus ook (meer) alcohol drinken. Verder is er een positief verband gevonden tussen de beschikbaarheid van alcohol thuis en het alcoholgebruik van jongeren. Jongeren bij wie thuis alcohol direct of indirect beschikbaar is, drinken meer alcohol (bij vrienden) dan jongeren bij wie geen alcohol thuis beschikbaar is.

2.5 Landelijke beleidsontwikkelingen

Het alcoholgebruik onder jongeren is hoog en neemt eerder toe dan af. Een hoger gebruik van alcohol verhoudt zich vrijwel altijd lineair tot problemen als overlast op straat en individuele gezondheidsschade. De gemeenten in Zuidoost Brabant vinden dat structurele aandacht gedurende meerdere jaren noodzakelijk is om het toenemende alcoholgebruik onder de jeugd effectief aan te pakken. Het voornemen om in het bijzonder te focussen op de groep jongeren tussen de 10 en 15 jaar sluit aan op landelijke beleidsplannen van minister Hoogervorst van VWS. In zijn 'Beleidsbrief Alcohol en Jongeren' (2005) richt hij zich in het bijzonder op deze leeftijdsgroep. Hij geeft aan dat het kabinet ernaar streeft dat: 1) kinderen op latere leeftijd en het liefst niet onder de zestien jaar beginnen met drinken en 2) jongeren boven de 16 jaar niet overmatig alcohol gebruiken. Op het alcoholcongres van het NIGZ in Rotterdam (januari 2006) heeft minister Hoogervorst recentelijk opnieuw het belang van de leeftijdsgrenzen voor de verkoop van alcoholhoudende drank benadrukt. Hij uitte zijn voornemen om in de toekomst één leeftijdsgrens te hanteren en deze te verhogen naar 18 jaar. Hij baseert zijn visie op internationale gegevens waaruit blijkt dat een verhoging van de leeftijdsgrens doorgaans leidt tot een afname van de alcoholconsumptie. De minister sluit met zijn voornemen bovendien aan bij beleidsontwikkelingen op Europees niveau met betrekking tot de aanpak van overmatig alcoholgebruik op jonge leeftijd.

3. Probleemdefinitie en doelstellingen van regionaal beleid

Overmatig drinken op jonge leeftijd brengt schade toe aan mens en maatschappij. Hoe meer er in een land gedronken wordt, des te hoger zijn de maatschappelijke kosten als gevolg van overmatig alcoholgebruik. De gevolgen van overmatig gebruik kunnen we indelen in individuele gevolgen en collectieve gevolgen. Individuele gevolgen van drinken op jonge leeftijd kenmerken zich door korte en lange termijnrisico's voor de lichamelijke- en de geestelijke gezondheid. Collectieve gevolgen van overmatig alcoholgebruik zien we terug in de vorm van vernielingen van publieke- en persoonlijke goederen, geluidsoverlast, alcoholgerelateerde criminaliteit en verkeersdelicten zoals deelname aan het verkeer onder invloed.

Alcohol is een middel dat, naast de positieve sociale functie die ze in potentie heeft een aantal duidelijke keerzijden kent als het gaat om overmatig gebruik. Dit dubbele gezicht van alcoholgebruik maakt het maatschappelijk gezien moeilijk de keerzijde van alcoholgebruik te bestrijden. De risico's van overmatig gebruik worden nog altijd onderschat. In het publieke debat is er daarom nog altijd meer aandacht voor, de in omvang veel beperktere, drugsproblematiek.

3.1 Projectdoelstellingen

Dit regionale projectplan is gefocust op het alcoholgebruik van jongeren. Daarbij ligt de nadruk op de volgende twee deelproblemen. Enerzijds is dat het alcoholgebruik van jongeren onder de 16 jaar (de landelijke leeftijdsgrens voor alcoholverkoop). Anderzijds ligt de focus op het terugdringen van overmatig alcoholgebruik (binge drinken) door jongeren dat vooral tijdens uitgaansavonden plaatsvindt.

Het project kent de volgende twee hoofddoelstellingen:

Opschuiven startleeftijd van alcoholgebruik: *Introductie en bestendiging van de norm: onder de 16 geen alcohol.*

Afname van dronkenschap in het gehele publieke domein: *Introductie en sanctie van de norm: dronken jongeren op straat accepteren we niet langer, evenmin als het schenken aan dronken jongeren.*

3.2 Operationele doelstellingen

Doelstellingen dienen 'SMART' te zijn, dat wil zeggen:

S: specifiek. Afgestemd op het probleem.

M: meetbaar. Effecten moeten inzichtelijk worden gemaakt.

A: acceptabel. Een maatschappelijk draagvlak is vereist.

R: realistisch. Oftewel uitvoerbaar.

T: tijdgebonden. Duidelijk moet zijn wanneer resultaten verwacht worden.

De hoofddoelstellingen zullen worden uitgewerkt in zeven operationele meetbare doelstellingen op basis van duidelijke succescriteria.

Vier jaar na de start van het project willen we hebben bereikt dat:

1. Er is sprake van een publiek-, politiek- en maatschappelijk draagvlak met betrekking tot de beoogde projectdoelen en het gekozen alcoholbeleid. Het draagvlak voor de norm 'onder de 16 helemaal geen alcohol' kan rekenen op ten minste 65% steun in de volwassen bevolking (vanaf 18 jaar) waaronder in het bijzonder ouders. Landelijk is het draagvlak voor de leeftijdsgrens onder ouders 40% (NIPO, 2003).
2. Jongeren beginnen op een significant latere leeftijd met het drinken van alcoholhoudende drank (De gemiddelde startleeftijd is landelijk momenteel 12,2 jaar).
3. Alle niet-commerciële drinklocaties (sportcentra, buurthuizen, keten) voldoen aan de bestaande wettelijke regelgeving. Een jaarlijkse meting moet een significante verbetering van de naleving aantonen (Streefniveau naleving is tenminste 75%). *Doelgroepen: verenigingsbesturen, leiding en barpersoneel.*
4. Er sprake is van minimaal 50% naleving van de wettelijke leeftijdsgrenzen in supermarkten, slijterijen en horeca (thans ruim 10%).¹ *Doelgroepen: horeca, supermarkten, slijters, niet-commerciële verstrekkers, politie en OM.*
5. De gemeentelijke ontheffingsbesluiten, het vergunningenbeleid, het sluitingstijdenbeleid en het ketenbeleid voldoen in het kader van de Drank- en Horecawet aan duidelijke regionaal geldende criteria. Er is sprake van sluitende afspraken met politie en VWA. Gemeenten handhaven actief de voorschriften in het kader van de wettelijke regelgeving. De beperking van de beschikbaarheid en verkrijgbaarheid van alcohol met betrekking tot jongeren onder de 16 jaar geldt daarbij als uitgangspunt.
6. Drinken op straat, openbare dronkenschap, schenken aan dronken klanten en alcoholgerelateerde criminaliteit is significant teruggedrongen. *Doelgroep: horeca, politie en OM.*
7. Er is sprake van significante afname van het aantal alcoholgerelateerde ziekenhuismeldingen bij de spoedeisende hulp in de weekenden.

---

¹ In februari 2005 is het onderzoek "Drank kopen kent geen leeftijd" (Universiteit Twente in opdracht van STAP) gepubliceerd. Uit dit onderzoek, dat is uitgevoerd met inzet van zogenaamde mystery-shoppers bleek dat 87% van de slijters en supermarkten zich niet houden aan de wettelijke leeftijdsgrenzen. Het onderzoek is uitgevoerd in de regio's: Twente, Amsterdam en Eindhoven. De geconstateerde verschillen tussen deze regio's waren klein.

4. Visieontwikkeling

De WHO (World Health Organisation) concludeert in haar meest recente overzicht van alcoholstudies dat alcoholproblemen het best kunnen worden beoordeeld vanuit de context waaruit zij voortkomen (Babor, 2003). De context staat in dit geval voor de omgeving van het individu en alle factoren in de omgeving die invloed uitoefenen op zijn of haar drinkgedrag.

Belangrijke omgevingsfactoren voor de gebruiker zijn: de prijs van alcohol, het beschikbare assortiment, het aantal plaatsen waar alcohol verkocht wordt, leeftijdsgrenzen en de naleving en handhaving daarvan, de aanwezige promotie van alcohol, normen in de sociale omgeving van het individu en het overheidsbeleid.

Wil een preventief overheidsbeleid ten aanzien van alcohol succesvol zijn dan zal rekening moeten worden gehouden met deze omgevingsfactoren. Een eenzijdige aanpak gericht op slechts één of twee factoren is gedoemd te mislukken. Preventiestrategieën die gebaseerd zijn op handhaving van regels en wetten, training van verstrekkers, het instellen van diverse alcoholvrije zones en intensieve media aandacht genereren, hebben een werkelijke potentie voor succes, concluderen onderzoekers (Holder, 1999).

Omdat veel alcoholproblemen vooral tot uiting komen op lokaal niveau wordt veel waarde gehecht aan een lokale benadering van alcoholpreventie. Van belang daarbij is dat de gekozen lokale preventiestrategieën wetenschappelijk onderbouwd zijn. De volgende methoden zijn hiervoor inzetbaar:

- *Het terugdringen van de beschikbaarheid van alcohol (o.a. handhaving verkoopverboden, leeftijdsgrenzen, sluitingstijden en aantal verkooppunten).*
- *Taxatie en prijsbeleid.*
- *Voorlichting en educatie.*
- *Beperken van de diverse vormen van alcoholmarketing.*

4.1 Effectiviteit van de verschillende methoden

Alle bovengenoemde methoden zijn afzonderlijk onderzocht en de verschillen in effectiviteit blijken aanzienlijk. Het terugdringen van de beschikbaarheid van alcoholhoudende drank en een gericht accijnsbeleid gelden als de succesvolste instrumenten ter beïnvloeding van het drinkgedrag. Voor de effectiviteit van voorlichting en het beperken van de alcoholreclame is minder sterk bewijsmateriaal beschikbaar. Babor (2003) geeft aan dat we van voorlichting weinig effecten mogen verwachten als het gaat om het beïnvloeden van ongewenst drinkgedrag. Voorlichting kan wel een ondersteunende functie hebben ten behoeve van de uitvoering van een preventiebeleid en kan het publieke draagvlak voor beleid vergroten.

4.2 Beschikbaarheidsbeperkende maatregelen het meest effectief

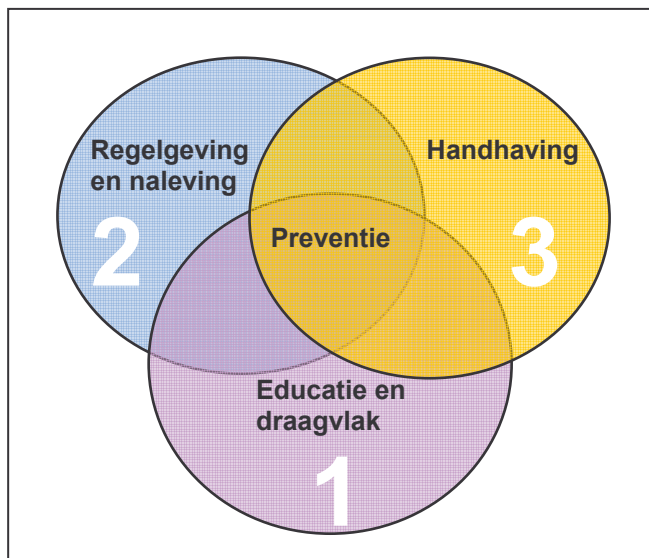
Uit onderzoek blijkt dat het hanteren van een wettelijke minimumleeftijd voor de verkoop van alcoholhoudende drank erg hoog scoort qua effectiviteit (Babor, 2003). Ook brengt deze maatregel relatief weinig kosten met zich mee. De WHO geeft in haar "Framework for alcohol policy in the European Region" daarom nadrukkelijk het belang aan van beschikbaarheidsbeperkende maatregelen. Naleving van de leeftijdsgrenzen reduceert zowel

het drinken op te jonge leeftijd als overmatig alcoholgebruik. Belangrijk gegeven hierbij is dat stringente handhaving cruciaal is en dat intensivering van de handhaving doorgaans leidt tot meer succes (Babor, 2003).

4.3 Preventiemodel

Zoals al is aangegeven, is alcoholpreventie het meest effectief als interventies worden ingezet op meerdere fronten tegelijk. De belangrijkste pijlers waarop het beleid dient te zijn gebaseerd zijn: *voldoende publiek draagvlak, regelgeving en naleving en handhaving* (Reynolds, 2003). Dikwijls wordt het belang van een stevig politiek en maatschappelijk draagvlak voor het gekozen beleid onderschat.

Figuur 1: Kernelementen alcoholpreventie

Figuur 1 geeft schematisch weer dat deze kernelementen van alcoholpreventie enerzijds uniek, en anderzijds aan elkaar verwant zijn. De basisgedachte achter het preventiemodel is dat alcoholpreventie pas resultaten oplevert als de drie kernelementen worden benut en op elkaar zijn afgestemd.

Educatie en draagvlak:

Tot dusver heeft het accent bij de jongste groepen (10-15 jaar) vooral gelegen op het benutten van het instrument voorlichting. De functie van alcoholvoorlichting in dit model zien we vooral terug in het onderdeel publiek draagvlak en wordt strategisch ingezet in het belang van aandacht voor deze problematiek, ten behoeve van uitleg van de gekozen maatregelen en om een consequente en doelgerichte handhaving te ondersteunen. Voorlichting kan bovendien worden ingezet om de norm met betrekking tot de 16 jaar grens als startleeftijd voor alcoholgebruik en de wettelijke leeftijd voor de verstrekking van alcohol te onderbouwen en te versterken .

Regelgeving en naleving:

Toonaangevende preventieprojecten richten zich steeds meer op de beïnvloeding van de omgeving van jongeren. Erg belangrijk is dat ook het draagvlak bij de politiek, bij de niet-commerciële verstrekkers en zeker ook bij de horeca zo sterk mogelijk is. Ouders worden daarbij als een steeds belangrijkere intermediaire doelgroep beschouwd.

Daarnaast is het van groot belang dat wordt gekeken naar de feitelijke beschikbaarheid (in de winkel, in de horeca, in de sportkantine en in de thuissituatie) van alcoholhoudende drankjes zoals mixdranken, die aantrekkelijk zijn voor jongeren.

Handhaving:

Een derde element uit het preventiemodel heeft betrekking op de handhaving van de bestaande alcoholwetgeving voor de verstrekkers van alcoholhoudende drank en de consument. Een belangrijke taak is hierbij weggelegd voor handhavende instanties als de politie en de voedsel en waren autoriteit (VWA). Zij zijn de officiële toezichthouders op de Nederlandse alcoholwetgeving. Een goed functionerend handhavingsbeleid is een wezenlijk onderdeel van een preventief alcoholbeleid zo blijkt uit internationale ervaringen.

4.4 De drie pijlers van het project

De drie kernelementen van preventie: educatie en draagvlak, regelgeving & naleving en handhaving, vormen de basis voor dit project. Uitgangspunt daarbij is dat alle drie de pijlers op basis van de twee algemene projectdoelstellingen, zo evenwichtig mogelijk worden ingevuld. De drie pijlers voor dit project zijn:

1. Educatie en agendasetting (educatie en draagvlak).
2. Beïnvloeding sociale omgeving jongeren d.m.v. beleid (regelgeving en naleving).
3. Verbetering handhaving van wetgeving en regelgeving (handhaving).

De drie pijlers van het project kenmerken zich door een eigen strategie en planning. Drie subwerkgroepen van dit project staan garant voor de uitwerking en uitvoering van één van de drie pijlers.

1. Educatie en draagvlak

Dit fundamentele element van het project is gericht op het vergroten van de bewustwording en de betrokkenheid bij het onderwerp alcohol en jongeren. Er zal een voorlichtings- en mediastrategie worden ontwikkeld die als doel heeft alle relevante partijen te overtuigen van het belang van alcoholpreventie en van het onderschrijven van de normen die aan het project ten grondslag liggen. De veronderstelling is dat zowel bij politici, het algemene publiek, maar zeker ook bij ouders de risico's van alcoholgebruik door jongeren worden onderschat. Tot dusver is er in Nederland nog nauwelijks sprake geweest van een langjarige doelgerichte aanpak gericht op ouders. Meestal beperkt men zich tot het organiseren van ouderavonden die traditioneel matig worden bezocht. De mediastrategie is ook van belang om de noodzaak van de voorgenomen interventies en beleidsmaatregelen te communiceren.

Trefwoorden zijn: kennis over gevolgen van alcoholgebruik, agendasetting (persberichten), attitudeonderzoek, inbreng van praktijkvoorbeelden, betrekken van jongeren, politieke pleitbezorging etc.

2. Regelgeving en naleving

De tweede lijn van het project is specifiek gericht op het beïnvloeden van de omgeving van jongeren van 10-15 jaar. Doel is het terugdringen van het alcoholgebruik onder kinderen van 10-15 jaar met een sterk accent op de beïnvloeding van de rol van de verstrekkers van alcoholhoudende drank. Een ondersteunend lokaal beleid is hierbij essentieel. Elk individu maakt onderdeel uit van een omgeving (het systeem) waarbinnen hij of zij existeert. Om een gedragsverandering te kunnen bewerkstelligen is een omgevingsgerichte benadering noodzakelijk. Gemeenten kunnen direct invloed uitoefenen op de alcoholomgeving van individuen. Het beperken van verkooppunten, openingstijden, alcoholpromotie en aanwijzen van alcoholvrije gebieden zijn voorbeelden van terreinen waarop de gemeenten kunnen sturen.

De beleidspijler regelgeving en naleving is gericht op het beïnvloeden van de omgeving van jongeren.

3. Handhaving

Uitgangspunt van de pijler handhaving is het optimaal toezicht houden op de bestaande regelgeving met accent op de aspecten:

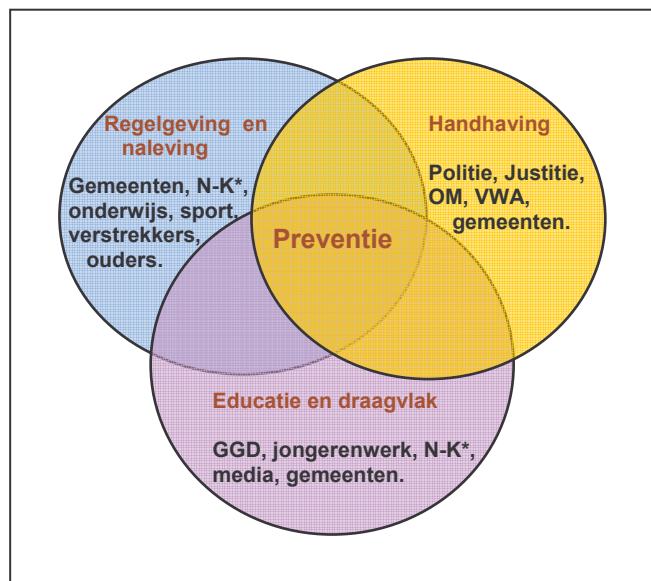
- Wettelijke leeftijdsgrens voor het verstrekken van alcohol (16 jaar zwak-alcoholhoudend en 18 jaar sterke drank).
- Wettelijk verbod op doorschenken.

Trefwoorden voor deze pijler zijn: handhavingcapaciteit, samenwerking VWA, politie en horeca, optimaal benutten van de Drank- en Horecawet.

4.5 Stakeholders

Bij alle drie de pijlers uit het preventiemodel zijn stakeholders betrokken. Onder stakeholders verstaan we in dit geval organisaties en verenigingen die op enigerlei wijze betrokken zijn bij het beleid dat voortkomt uit de pijlers voor dit project. Voor alle drie de pijlers zijn de meest relevante stakeholders benoemd. Later zal worden ingegaan op de manier waarop de verschillende partijen betrokken zullen worden bij het projectplan.

Figuur 2: Stakeholders

*N-K = Novadic-Kentron

5. Inventarisatie regionaal alcoholbeleid

In februari heeft STAP, ter voorbereiding van dit projectplan, een inventariserend onderzoek uitgevoerd in de regio. Daarin zijn onder andere de 21 gemeenten, 123 sport- en culturele verenigingen (bijlage 2), horeca, GGD's, verslavingszorg en jongerenwerk ondervraagd. De informatie die is voortgekomen uit de interviews is gebruikt als basis voor het opgestelde werkplan in hoofdstuk 7. Conclusie uit het inventariserende onderzoek is dat er in de regio door de diverse betrokken partijen over het algemeen positief wordt gereageerd op een regionaal alcoholproject.

Uit de totale verkennende studie is een aantal belangrijke aandachtsgebieden voor regionaal beleid naar voren gekomen. Deze aandachtsgebieden zijn: *knelpunten binnen het project, mogelijkheden voor het project en verbeterpunten ten aanzien van het huidige beleid.*

5.1 Knelpunten

De mogelijke knelpunten binnen het project komen voort uit de gesprekken met beleidsmedewerkers van de 21 gemeenten. Bij de meeste gemeenten is gesproken met de beleidsmedewerker jeugdbeleid.

Lopende projecten

Een aantal gemeenten heeft op dit moment plannen of acties in voorbereiding om de alcoholproblematiek onder jongeren op lokaal niveau aan te pakken. Deze gemeenten geven aan dat een goede afstemming tussen lokale- en regionale initiatieven cruciaal is. Ook met de investering die van gemeenten verwacht wordt qua menskracht en middelen dient rekening gehouden te worden met gemeenten die al plannen hebben ontwikkeld voor lokale projecten. Het accent van deze plannen ligt op activiteiten die aansluiten op de pijler educatie en draagvlak van dit project.

Randen van de regio

Gemeenten aan de rand van de regio liggend tegen Limburg en België, hebben aangegeven dat een regionaal project ook rekening moet houden met buurgemeenten net over de regiogrens. Met name de gemeenten aan de zuidrand van de regio noemen dit als belangrijk aandachtspunt.

De drugsproblematiek

Projecten met betrekking tot middelengebruik hebben niet zelden de neiging om onevenredig veel aandacht te besteden aan het gebruik van drugs. Dit gegeven vormt een van de redenen waarom dit projectplan geheel is gericht op de alcoholproblematiek onder jongeren. Toch geven enkele gemeenten aan ook aandacht te willen besteden aan het drugsgebruik onder jongeren. Om de hoofddoelstellingen niet uit het oog te verliezen gedurende het project dient helderheid te worden verschaft aan gemeenten over het doel en de diverse activiteiten van dit project.

Opvattingen van ouders

Veel ouders tillen niet zwaar aan het drinken van jongeren onder de 16 jaar, geven gemeenten aan. Veel ouders hanteren geen duidelijke uitgangspunten bij de opvoeding ten aanzien van alcohol. Dit beeld zien we ook terug in andere regio's. Ouders verwijzen vaak naar hun eigen alcoholgedrag vroeger en concluderen vervolgens dat alles toch goed is gekomen. Een redenering die berust op een misvatting omdat het alcoholgebruik onder jongeren de laatste jaren aanzienlijk is toegenomen en niet meer vergelijkbaar is met de cijfers uit de jaren

zeventig en tachtig onder dezelfde leeftijdsgroep. Ook het aanbod van alcoholhoudende dranken en de promotie voor het drinken van alcohol is sterk toegenomen. Het gebrek aan kennis bij ouders over het alcoholgebruik van hun kinderen en de daaraan verbonden risico's en het ontbreken van duidelijke normen in de opvoeding zijn belangrijke aandachtspunten voor dit project.

Uitgaansoverlast

Uit het telefonische onderzoek is gebleken dat er een tweedeling kan worden gemaakt tussen de gemeenten qua uitgaansoverlast. Enerzijds zijn er de grote gemeenten en gemeenten met een belangrijke regionale uitgaansfunctie en anderzijds de kleinere gemeenten zonder een dergelijk uitgaanscentrum. Uit de interviews is gebleken dat beide categorieën gemeenten te maken hebben met vormen van gemeentegrens overschrijdende uitgaansproblematiek. Uitgaansgemeenten krijgen de jeugd van niet-uitgaansgemeenten op bezoek en daarmee ook de overlast die zij veroorzaken. Niet-uitgaansgemeenten krijgen te maken met huiswaartskerend uitgaanspubliek en de problemen die hiermee gepaard gaan (rijden onder invloed, vernielingen en geluidsoverlast). Om de overlast van uitgaanders effectief aan te kunnen pakken lijkt intergemeentelijke samenwerking een cruciale voorwaarde te zijn.

5.2 Mogelijkheden

Het jongerenwerk

Het jongerenwerk vormt een belangrijke schakel tussen de gemeente en jongeren in de leeftijdsgroep van 10-16 jaar. In praktijk heeft het jongerenwerk vooral contact met specifieke (risico) groepen. Jongerencentrum Dynamo in Eindhoven heeft aangegeven zich meer te willen richten op de jeugd in bredere zin. Het bieden van een aantrekkelijk alternatief ten opzichte van het 'indrinken' thuis of in een keet past in een dergelijke benadering. Omdat het jongerenwerk in tegenstelling tot de horeca minder afhankelijk is van baropbrengsten liggen er mogelijkheden wat betreft het organiseren van evenementen en uitgaansprogramma's in een alcoholvrije omgeving. Dat ook alcoholvrije evenementen populair kunnen zijn is in de praktijk gebleken. Met het jongerenwerk kan worden nagedacht over hoe de jeugd in brede zin beter bereikt kan worden, met name gedurende de indrinkuren voorafgaand aan het uitgaan.

Regiogemeenten zijn positief

Uit de beknopte telefonische enquête onder de 21 gemeenten is gebleken dat de meeste gemeenten positief zijn over een regionale aanpak van de alcoholproblematiek onder jongeren. Ondanks dat een aantal gemeenten al bepaalde projecten heeft lopen, heeft geen enkele beleidsmedewerker aangegeven een regionale benadering als overbodig te zien. Wel geeft een aantal gemeenten aan dat een regionaal project goed moet worden afgestemd op bestaande lokale initiatieven.

Alcohol en opvoeding

Gedurende de regionale verkenning die is uitgevoerd onder gemeenten, maar ook onder andere betrokken partijen, werd dikwijls de rol van ouders met betrekking tot alcoholgebruik genoemd. Ook op landelijk niveau is de toegenomen aandacht voor ouders waarneembaar. Zo belangrijk als de rol van ouders wordt gezien zo moeilijk realiseerbaar lijkt ook een effectieve benadering van deze doelgroep. Toch is de opvoedingscomponent een zeer belangrijke factor in de ontwikkeling van het alcoholgebruik van jongeren. Er worden in het kader van dit project initiatieven ontwikkeld om ouders te bereiken en aan te spreken met als doel om hen te motiveren voor een duidelijke en verantwoorde houding ten opzichte van het thema alcohol en opvoeding.

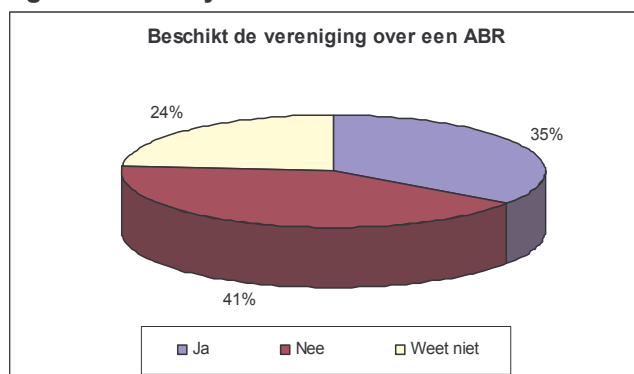
5.3 Verbeterpunten

ABR systeem

Voor de regionale verkenning zijn 249 sport- en culturele verenigingen aangeschreven met een verzoek deel te nemen aan een digitale enquête. Hierop hebben 123 verenigingen (49%) positief gereageerd door de vragenlijst in te vullen. Van de 123 ondervraagde sport- en cultuurverenigingen in de regio geeft 77% aan te beschikken over jeugdleden. Een ruime meerderheid van de verenigingen (83%) heeft een kantine en het merendeel daarvan (95%) schenkt alcohol. Bijna de helft van de verenigingen (47%) schenkt gedurende de hele dag alcohol. Een klein aantal verenigingen (12%) organiseert daarnaast jaarlijks of meerdere keren per jaar feesten of evenementen die openlijk toegankelijk zijn.

Het bestuur van een niet-commerciële instelling is verplicht als onderdeel van de Drank- en Horecaverunning een Alcohol Bestuursreglement (ABR) op te stellen (artikel 9, DHW).

Figuur 3: ABR systeem

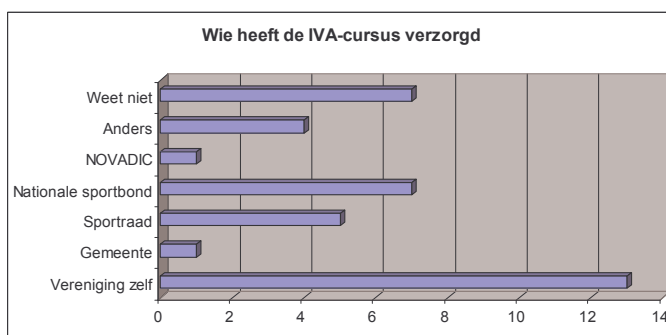
Het reglement moet waarborgen dat de verstrekking van alcoholhoudende drank op sociaalhygiënische wijze plaatsvindt. Bij de gemeente ligt de bevoegdheid het reglement inhoudelijk te beoordelen. Uit het vooronderzoek van STAP blijkt dat een groot deel van de verenigingen in de regio (41%) niet beschikt over het wettelijk verplichte ABR (zie figuur 3). Slechts eenderde van de verenigingen (36%) geeft aan dat de

gemeente toezicht houdt of de regels uit het Alcohol Bestuursreglement worden nageleefd.

IVA cursussen

Elke vereniging met een drank- en horecaverunning moet beschikken over tenminste twee leidinggevenden die een SVH diploma hebben (sociale hygiëne). Daarnaast dienen barvrijwilligers een speciale instructie te hebben ontvangen over verantwoord schenken. Hiertoe is speciaal de IVA (Instructie Verantwoord Alcoholgebruik) ontwikkeld die in de regio wordt aangeboden door o.a. de provinciale sportraad en Novadic-Kentron.

Figuur 4: IVA cursus

Bijna de helft van de verenigingen in de regio (46%) organiseert geen IVA cursussen voor haar barvrijwilligers. De verenigingen die wel IVA cursussen verzorgen geven de cursus meestal zelf zoals blijkt uit onderstaand figuur. De kwaliteit en het effect van de bestaande cursussen is niet onderzocht.

De meeste verenigingen (76%) zijn niet actief in het verstrekken van informatie over de risico's van alcoholgebruik.

Ketenbeleid

Het merendeel van de 21 regiogemeenten heeft te maken met het alcoholgebruik van jongeren in keten of hokken. Dit zijn semi-particuliere ontmoetingsplekken opgezet voor en door jongeren om samen te komen als aanvulling op de reguliere uitgaansmomenten. Maar liefst 13 gemeenten geven aan met dit fenomeen te maken te hebben. In keten komen jongeren vanaf een jaar of 14 samen en wordt per persoon doorgaans gemiddeld een half kratje bier per avond geconsumeerd blijkt uit landelijk onderzoek (Mulder, 2005).

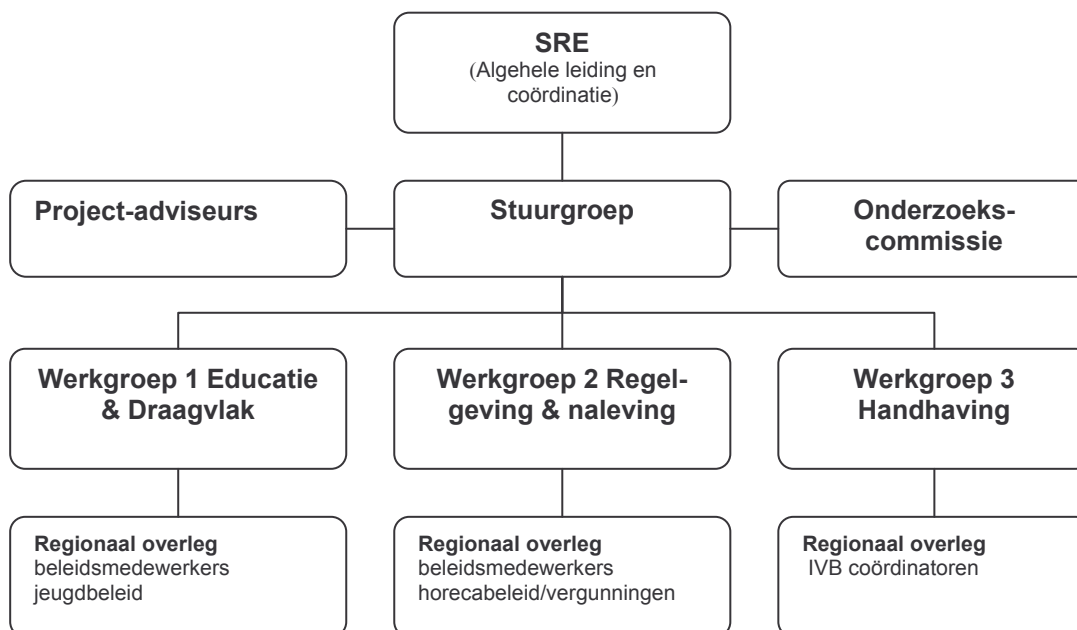
Op dit moment wordt er door STAP gewerkt aan een gemeentelijke handreiking ketenbeleid die in de loop van dit jaar zal verschijnen. Jongeren laten zich bij keetbezoek niet beperken door gemeentegrenzen. Regionale afstemming is daarom belangrijk om te komen tot een efficiënt en eenduidig beleid. Voorstel is op basis van de te verschijnen handreiking in Zuidoost Brabant een regionaal ketenbeleid te ontwikkelen.

Happy hours

Een aantal gemeenten heeft aangegeven afspraken te willen maken over het organiseren van zogenaamde happy hours. Deze prijspromotie-acties die door de horeca worden georganiseerd stimuleren uitgaanders om in een relatief korte periode extra veel drank te bestellen. Eindhoven heeft voor de vrijdagmiddag beperkende afspraken gemaakt met de horeca rondom happy hours. Het is zinvol om in regionaal verband te onderzoeken in hoeverre regionale afstemming gewenst is op dit punt.

6. Organisatie

De organisatie van het projectplan is weergegeven met een organigram. In dit hoofdstuk zullen de verschillende clusters uit het organigram worden toegelicht qua doelstelling en samenstelling. In bijlage 1 is hetzelfde organigram met een functie-indeling weergegeven.

6.1 Stuurgroep

Het SRE is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project. Bij het SRE wordt daartoe een projectleider aangesteld. Het SRE fungeert als intermediair tussen de verschillende projectgroepen en de gemeenten en vervult tevens de rol van secretaris in de stuurgroep. Voorzitter van de stuurgroep is de portefeuillehouder gezondheidszorg van het DB SRE. In de stuurgroep van het project nemen verder de voorzitters van de drie werkgroepen deel, de projectleider en de voorzitter van de onderzoekscommissie. Eén van de voorzitters van de werkgroep zal tevens fungeren als plaatsvervangend voorzitter van de stuurgroep. Jaarlijks zal er een breed stuurgroepoverleg plaatsvinden waar naast de stuurgroepleden ook andere regionale stakeholders worden uitgenodigd om de projectontwikkelingen te bespreken. De genodigden zijn: regionale instellingen, burgemeesters, politie, VWA en de provincie.

6.2 Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Doel van de werkgroep

Deze werkgroep heeft tot taak gedurende een periode van vier jaar te komen tot een meetbare toename in het draagvlak voor de norm 'onder de 16 jaar geen alcohol'. Verondersteld wordt dat momenteel ongeveer 30% van de ouders in Zuidoost Brabant deze norm al of niet expliciet hanteert (landelijk ligt dit percentage op ongeveer 40%). Indien dit percentage in vier jaar is gestegen naar 65% kan gesproken worden van een zeer succesvol resultaat.

Op basis van eenvoudig opinieonderzoek onder ouders zullen de huidige opvattingen en opvoedingsmethoden van ouders worden vastgesteld (zie hoofdstuk 7).

Uit een recente studie blijkt dat kinderen van wie ouders alcoholgebruik tot een bepaalde leeftijd verbieden, minder drinken dan kinderen van ouders die alcoholgebruik op jonge leeftijd niet expliciet verbieden (Van der Vorst, 2006). Erg belangrijk is de constatering van dit onderzoek dat het alcoholgebruik van kinderen die nu al mogen drinken van hun ouders niet gemakkelijk meer is te beïnvloeden. Het project zal zich dus vooral moeten richten op ouders van jongere kinderen van 8-12, waarvan het merendeel nog niet drinkt.

Omdat er nog weinig expliciet is geëxperimenteerd met interventies die op deze doelen zijn gericht is het van belang om de programmadoelen en middelen van dit onderdeel van het project goed te blijven onderzoeken en er niet automatisch vanuit te gaan dat de middelen die ingezet worden ook zullen leiden tot het gewenste effect. Het accepteren en uitvoeren van de gewenste norm heeft met diverse aspecten te maken waaronder ook de mate waarin de bredere maatschappelijke omgeving deze norm zal gaan steunen.

We gaan er vanuit dat de bestaande alcoholvoorlichtingsprogramma's die via het onderwijs worden uitgevoerd worden gehandhaafd. De instellingen die deze programma's uitvoeren worden verzocht in de opzet aan te sluiten bij het regionale project en de doelstellingen hiervan. Zij krijgen daarbij alle mogelijkheid om de regionaal ontwikkelde materialen te gebruiken in hun activiteiten met jongeren en hun ouders. Vanwege het gebrek aan overtuigend bewijs dat deze programma's het gewenste effect hebben worden ze echter niet uitgebreid binnen het pakket interventies van het project.

Vanwege strategische redenen kan het zinvol zijn jongeren te betrekken bij de massamediale communicatie in het kader van het project. De werkgroep zal uiteindelijk moeten bepalen op welke wijze zij jongeren hierbij willen betrekken.

Samenstelling werkgroep

De werkgroep educatie en draagvlak wordt voorgezeten door een bestuurder uit één van de gemeenten. Plaatsvervangend voorzitter is een vertegenwoordiger van de GGD-ZOB. Secretaris van de werkgroep is een beleidsmedewerker van een gemeente. Andere werkgroepleden zijn: Teamleider preventie Novadic-Kentron, GVO-functionaris GGD-ZOB, de projectleider, een vertegenwoordiger van een ouderraad uit het onderwijs, een beleidsmedewerker jeugdbeleid en een mediadeskundige.

De werkgroep heeft als primaire taak het vergroten van het draagvlak voor een steviger alcoholbeleid in de regio. Creativiteit is daarbij essentieel evenals het vermogen om de communicatie richting het publiek op een effectieve wijze te stroomlijnen.

Eén keer in de vier maanden vindt er een overleg plaats waar de ambtenaren jeugdbeleid uit de regio op de hoogte worden gesteld van de projectontwikkelingen en de voornemens van de werkgroep. Dit overleg wordt bijgewoond door de voorzitter van de werkgroep die verslag aflegt namens de werkgroep.

6.3 Werkgroep 2: Regelgeving en Naleving

Doel van de werkgroep

De werkgroep regelgeving en naleving heeft als primaire taak het bevorderen en het ontwikkelen van een doelgericht en effectief intergemeentelijk alcoholbeleid. Belangrijke component hierbij is het optimaliseren van de naleving van de bestaande regelgeving en het desgewenst verbeteren van de bestaande regelgeving. De werkgroep zal jaarlijks een meting uitvoeren om het nalevingsniveau vast te kunnen stellen.

De werkgroep zal gedurende het project de volgende beleidsterreinen onder de loep nemen: beleid niet-commerciële verstrekkers, sluitingstijdenbeleid, keten- en hokkenbeleid,

vergunningenbeleid en het APV beleid (algemene plaatselijke verordening). Op dit moment vindt er te weinig afstemming plaats tussen gemeenten als het gaat om bijvoorbeeld het verruimen van sluitingstijden of het aan banden leggen van paracommerciële activiteiten. Ook over promotieacties voor alcohol zoals 'happy hours' in de horeca, gelden op dit moment geen gezamenlijke afspraken. Het vergunningenbeleid, voornamelijk richting niet-commerciële verstrekkers, varieert ook per gemeente.

Naast het afstemmen en bevorderen van effectief alcoholbeleid, zal de werkgroep ook nadrukkelijk aandacht besteden aan de mogelijkheden om meer alcoholvrije zones te creëren voor jongeren. Jongeren worden continu geconfronteerd met alcoholverkoop c.q. alcoholgebruik c.q. alcoholpromotie. Voorbeelden zijn: uitgaansgelegenheden, televisie, supermarkten, schoolfeesten, sportkantines, billboards en vaak ook thuis bij ouders. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft afgelopen jaar nadrukkelijk geadviseerd meer alcoholvrije plekken te creëren voor jongeren. Het doel is in regionaal verband alcoholvrije concepten te ontwikkelen zoals:

- Nieuwe formules voor alcoholvrije schoolfeesten.
- Organisatie van alcoholvrije evenementen in samenwerking met regionale partijen als horeca en/of het bedrijfsleven.
- Een eenduidig ontheffingensysteem waarbij kaders worden ontworpen voor het verlenen van ontheffingen voor evenementen waar jeugd aanwezig is.

Een overzicht van de beleidsthema's die de werkgroep gedurende het project zal uitwerken wordt gegeven in hoofdstuk 7.

Medewerking aan het regionale project impliceert dat gemeenten toezeggen bij te dragen aan de ontwikkeling van een adequater regionaal alcoholbeleid ten aanzien van jongeren. Daarbij dient de werkgroep ondermeer als de verkenner van het huidige beleid. De werkgroep initieert beleidsvoornemens met het doel een effectieve bijdrage te leveren aan de geformuleerde hoofddoelstellingen van dit project.

De randgemeenten in de regio hebben te kennen gegeven dat zij wat alcoholbeleid betreft sterk afhankelijk zijn van gemeenten buiten de regio waar hun jeugd naartoe trekt om uit te gaan en om onderwijs te volgen. Gemeenten net buiten de regionaal zullen door de betreffende randgemeenten op de hoogte worden gesteld van het project en worden uitgenodigd aan te sluiten bij de voorgenomen projectdoelstellingen.

Samenstelling werkgroep

De werkgroep regelgeving en naleving zal vertegenwoordigd worden door lokale, regionale en landelijke alcoholbeleids-deskundigen. Voorzitter van de werkgroep is een bestuurder uit één van de gemeenten. De plaatsvervangend voorzitter is een vertegenwoordiger van Novadic-Kentron. De secretaris van deze werkgroep is een beleidsmedewerker van een gemeente. Verder nemen plaats in de werkgroep: de projectleider, een beleidsmedewerker van de gemeente Eindhoven, VWA, STAP, Dynamo en een IVA-deskundige van Novadic-Kentron.

Eén keer in de vier maanden vindt er een overleg plaats waar de ambtenaren horecabeleid en vergunningen uit de regio op de hoogte worden gesteld van de projectontwikkelingen en de voornemens van de werkgroep. Dit overleg wordt bijgewoond door de voorzitter van de werkgroep die verslag aflegt namens de werkgroep. De projectleider draagt er zorg voor dat andere relevante partijen zoals de sportsector en de horeca op een adequate wijze worden geïnformeerd.

6.4 Werkgroep 3: Handhaving

Doel van de werkgroep

De werkgroep handhaving zal in eerste instantie het huidige handhavingsbeleid evalueren. Op basis hiervan zullen verbeterpunten worden benoemd ten aanzien van de handhaving van de 16-jaar grens voor alcoholverkoop. Daarnaast zal er een beleidsplan “Aanpak openbare dronkenschap” worden ontwikkeld. Tot slot zal het registratiesysteem dat de politie hanteert onder de loep worden genomen. Bekeken wordt of er aanpassingen in dit systeem wenselijk zijn om alcoholgerelateerde overlast beter te kunnen registreren. Handhavers weten doorgaans niet in welke mate hun handhavingsinspanningen bijdragen aan de naleving van regels en wetten en aan de oplossing van de achterliggende problemen (Algemene Rekenkamer, 2005). Nalevingsonderzoek zal daarom een belangrijke plek krijgen in de uitvoering van het project (zie hoofdstuk 7).

Belangrijke grondslag voor een effectiever handhavingsbeleid is de bestuurlijke steun vanuit gemeenten. Het is belangrijk te realiseren dat de politie het sluitstuk is van het handhavingsbeleid. De werkgroep handhaving is in haar beleidsontwikkeling sterk afhankelijk van de gemeentelijke rugsteun.

Op dit moment beschikken 12 van de 21 gemeenten in Zuidoost Brabant over een Integraal Veiligheidsbeleid (IVB). Voorwaarde voor deelname aan dit project is dat alle gemeenten voor eind 2007 een IVB ontwikkelen en daarin de volgende handhavingacties opnemen:

- De gemeente sluit aan bij de ontwikkeling van een regionaal beleidsplan “Aanpak openbare dronkenschap”.
- De gemeente werkt mee aan de invoering van een actieplan ter verbetering van de naleving van de Drank- en Horecawet in horeca en niet-commerciële instellingen. Het gaat daarbij primair om naleving van leeftijdsgrenzen, doortappen bij dronkenschap en het toegang weigeren van personen die in kennelijke staat van dronkenschap verkeren.
- De gemeente gaat akkoord met het uitvoeren van doelgerichte nalevingcontroles die worden voorbereid door de onderzoekscommissie.

Samenstelling werkgroep

De werkgroep handhaving bestaat in de eerste plaats uit representanten van de regionale politie en de Voedsel en Warenautoriteit (VWA). Voorzitter van de werkgroep is een lokale bestuurder. Haar plaatsvervanger is de proceseigenaar handhaving van de Politie Brabant Zuid Oost. Het secretariaat is in handen van een IVB coördinator. Zoals ook voor de andere groepen geldt, is het streven een werkgroep samen te stellen die zo compact en slagvaardig mogelijk kan opereren. Naast de projectleider, de politie, de VWA het OM en STAP zal er ook een IVB coördinator deel uitmaken van de werkgroep.

Een keer in de vier maanden vindt er een overleg plaats waar de IVB coördinatoren uit de regio op de hoogte worden gesteld van de projectontwikkelingen en de voornemens van de werkgroep. Dit overleg wordt bijgewoond door de voorzitter van de werkgroep die verslag aflegt namens de werkgroep.

6.5 Onderzoekscommissie

Het gehele project zal worden begeleid door een onderzoekscommissie die relatief onafhankelijk in opdracht van het SRE functioneert. De opzet van een onderzoeksprogramma is noodzakelijk om vast te kunnen stellen of de gestelde projectdoelen op termijn ook gehaald worden.

Uitgangspunt is dat de gekozen onderzoeksmethoden zo effectief en ongecompliceerd mogelijk zijn. Het onderzoeksprogramma is afgeleid van de doelen van het project. Werkgroepen kunnen afhankelijk van de beschikbare middelen een beroep doen op de onderzoekscommissie

De onderzoekscommissie zal metingen uitvoeren toegespitst op de volgende terreinen:

- Het nalevingsniveau van de bestaande wet en regelgeving m.b.t. alcohol.
- Draagvlak voor de 16 jaar grens en draagvlak voor betere naleving en handhaving (ouders en algemeen publiek).
- Aantal ziekenhuisregistraties en politiemeldingen gerelateerd aan overmatig alcoholgebruik.
- Veranderingen in het alcoholgebruik van de jongeren (GGD-monitor).
- Procesevaluatie totale project.

Inzage in deze belangrijke projectdeterminanten is nodig om het uiteindelijke effect van de regionale inspanningen te kunnen vaststellen. Daarnaast is het van belang om te kunnen bepalen welke maatregelen effectief blijken te zijn en welke niet. Een goede projectevaluatie vormt daarmee de basis voor een effectief en duurzaam beleid.

Samenstelling onderzoekscommissie

De commissie coördineert het onderzoeksprogramma waarmee het gehele project gepaard gaat. De onderzoekscommissie wordt voorgezeten door de Universiteit Twente. In de onderzoekscommissie nemen plaats een epidemioloog van de GGD-ZOB en eventuele wetenschappelijke ad hoc adviseurs. Plaatsvervangend voorzitter en secretaris van de onderzoekscommissie is STAP. Het streven is dat de te ontwikkelen onderzoeksactiviteiten in het project zoveel mogelijk extern zullen worden gefinancierd.

6.6 Projectadviseurs

Het project heeft beschikking over een aantal deskundigen die desgewenst een bijdrage kunnen leveren ter bevordering van de kwaliteit van het project.

De volgende deskundigen kunnen desgewenst ingeschakeld worden gedurende het project ten behoeve van de deskundigheidsbevordering van het project en haar leden. Belangrijke conceptstukken worden in beginsel aan deze adviseurs voorgelegd.

ir. W.E. van Dalen: Alcoholbeleids-deskundige (directeur STAP)
prof. dr. R.A. Knibbe: Alcoholonderzoeker (Universiteit Maastricht)
prof. dr. R.C.M.E. Engels: Gedragsdeskundige jongeren (Universiteit Nijmegen)
Ad hoc advisering door projectmanagement deskundige

7. Werkplan 2006-2009

Ter voorbereiding van een succesvolle start van het project zal het SRE in samenwerking met STAP een tweedaags informatie- en studieprogramma organiseren voor alle betrokkenen. Het doel hiervan is dat alle deelnemers over alle aspecten van het programma worden geïnformeerd en dat specifieke onderdelen nader kunnen worden uitgewerkt. Ter verbetering van de relevante kennis over de regionale gemeenschappelijke aanpak van het alcoholbeleid worden enkele deskundigen uitgenodigd om hun kennis te presenteren en te bespreken. Ook zullen bestuurders en politici van de deelnemende gemeenten worden uitgenodigd om het nieuwe project op onderdelen te bespreken met alle deelnemers. Na 2006 zal er jaarlijks een informatiedag worden georganiseerd voor alle regionale betrokkenen waar zij geïnformeerd worden over het verloop van het project.

Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Eerste jaar 2006: Voorbereiding en publieke start

Het eerste jaar zal een opstartjaar zijn waarin organisatorisch de volgende zaken in gang zullen worden gezet:

1. Feedbackgroep van ouders

Een regionale ouderwerkgroep wordt samengesteld om gedurende vier jaar mee te denken over het project en om te fungeren als feedbackgroep voor de werkgroep en als spreekbuis richting ouders. De ouderwerkgroep heeft een eigen budget en wordt secretariael gesteund door twee leden van de werkgroep educatie. De ouderwerkgroep krijgt vooraf goede uitleg over het doel van het project.

2. Draagvlak campagne

Vier jaar lang wordt in de regio actief en creatief campagne gevoerd met als doel om de bewustwording, opvattingen en kennis van het publiek en in het bijzonder van ouders te beïnvloeden. Inhoudelijk gaat het erom dat het publiek en ouders het meer vanzelfsprekend gaan vinden dat kinderen tot hun 16^e jaar niet drinken.

Niet minder van belang is dat de campagne het draagvlak moet vergroten voor maatregelen die worden voorbereid in de werkgroepen 2 en 3.

Als onderdeel van de campagne worden in het bijzonder ouders bereikt van kinderen van 8-12 jaar. Op basis van onderzoek mag worden verwacht dat juist ten aanzien van deze doelgroep winst kan worden behaald. Het plan is om bijvoorbeeld een informatief regionaal magazine voor ouders uit te geven, samengesteld op basis van gesprekken met ouders uit de regio en belangrijke informanten.

Het campagnemateriaal is ook bedoeld voor (basis)scholen waar de kinderen van 8-12 jaar (die nog in de beginfase van eventueel alcoholgebruik zitten) naar school gaan. De directies van scholen wordt daarmee uitgelegd wat het plan inhoudt en aan hen wordt gevraagd op bepaalde momenten als intermediair te fungeren.

3. Startbijeenkomst

In het najaar van 2006 vindt een ludieke en opvallende startbijeenkomst plaats. Het accent moet feitelijk liggen op aandacht in de regionale media. Betrokkenheid van bekende Brabanders is belangrijk. Essentieel is dat het einddoel van het project (uitstellen van de startleeftijd van drinken naar 16 jaar) steeds en met nadruk direct vanaf de start wordt gecommuniceerd.

Tweede jaar 2007: Bewustwordingsfase: Vergroten van kennis over risico's van te jong drinken

In deze fase wordt de campagne voortgezet. De inhoud van de campagne dient te worden afgestemd op de resultaten van de werkgroepen 2 en 3 zodat de campagne daadwerkelijk kan functioneren als draagvlakversterker.

Daarnaast wordt relevante kennis die berust op wetenschappelijk onderzoek over de risico's van drinken op te jonge leeftijd zoveel mogelijk onder ouders verspreid en met ouders op alle denkbare manieren besproken. Ook de media, waaronder tevens de huis-aan-huisbladen, worden gevraagd hieraan aandacht te besteden.

Het accent daarbij ligt op de gevolgen voor de geestelijke- en lichamelijke ontwikkeling en op de risico's voor afhankelijkheid op latere leeftijd. In deze fase gaat het nog niet om het inbrengen van opvoedkundige kennis en ervaringen. Vooraf volgen de leden van de werkgroep en de feedbackgroep een cursus over het thema waaraan diverse deskundigen deelnemen die ook betrokken worden bij de selectie en communicatie van de relevante kennis voor de ouders. De cursus wordt ontwikkeld door Novadic-Kentron en STAP. Mede op basis van de informatie van de cursus wordt nagegaan hoe de nieuwe kennis de doelgroep ouders kan bereiken.

De deskundigen zullen een serie ouderavonden verzorgen met als belangrijk neven doel via de media opnieuw aandacht te vragen voor de gevolgen van te jong drinken.

Derde jaar 2008: Promotie en ondersteuning bij alcoholvrij opvoeden

Afhankelijk van de vorderingen van werkgroep 2 en 3 dient de campagne in dit jaar het draagvlak voor regelgeving, naleving en handhaving te versterken.

Wat de doelgroep ouders betreft: het doel van deze fase is om ouders de beschikbare theoretische en praktische kennis en vaardigheden over te dragen en hen te ondersteunen bij het in de praktijk brengen daarvan.

Het succes van deze fase zal sterk afhangen van de publicitaire inbreng van een aantal regionaal- of landelijke bekende moeders en vaders met kinderen uit de bedoelde leeftijdscategorie.

Artikelen in de media zullen aandacht besteden aan ouders die op hun eigen originele wijze hier invulling aan geven. Daarnaast zullen er enkele kleinschalige sessies met pedagogen plaatsvinden die de geloofwaardigheid van de publieke aandacht moeten versterken. De centrale aandacht gaat echter uit naar de uitwisseling van ervaringen tussen ouders onderling.

In deze fase blijft indien noodzakelijk, ook aandacht voor de kern van de informatie uit jaar 2.

Er moet rekening worden gehouden met het feit dat de kennis uit jaar 2 nog onvoldoende is gecommuniceerd.

Alle nuttige en leuke ervaringen van ouders worden beschreven, in een magazine of op een website vastgelegd. Aan het einde van fase drie wordt het panelonderzoek uit het eerste jaar herhaald met het doel om het interim resultaat te meten en tevens om vast te stellen welke ouders, welke kennis of welke doelen nog nader aandacht vragen in fase 4.

Vierde jaar 2009: Evaluatie en bestendiging

In de eerste plaats wordt aandacht besteed aan zaken die voortkomen uit het onderzoek naar de opvattingen van het publiek en ouders over alcoholgebruik bij kinderen. Niet uitgesloten moet worden dat er zich speciale groepen onderscheiden die niet aanhaken bij het project of die om andere redenen de norm niet willen of kunnen hanteren. Er dient zorgvuldig nagegaan worden wat hiervan de reden kan zijn en in welke mate het project hieraan tegemoet kan komen. Het is niet ondenkbaar dat hieruit geheel nieuwe, meer gerichte projectdoelen kunnen worden afgeleid waar de organisaties die in de werkgroep vertegenwoordigd zijn mee aan de slag kunnen.

Activiteiten werkgroep 1	2006			2007			2008			2009			
Feedbackgroep ouders samenstellen													
Ontwikkeling campagne materialen													
Ontwikkeling mediastrategie													
Startbijeenkomst													
Training werkgroepleden													
Media campagne													
Magazine voor ouders													
Evaluatie													

* Elk vakje staat voor een periode van 3 maanden (kwartaal). De gearceerde vakjes geven de periode aan waarin de betreffende activiteit plaatsvindt.

Werkgroep 2: Regelgeving en Naleving

Eerste jaar 2006: Analyse kwaliteit regelgeving en naleving en ontwikkeling regionaal beleid

1. Optimaliseren bestaande regelgeving en naleving

In het eerste jaar zal de werkgroep het bestaande beleid van instellingen en ondernemingen die te maken hebben met wettelijke en/of vrijwillige regelgeving inventariseren en evalueren. Primair betreft het instellingen die te maken hebben met jongeren onder de 16 jaar. De inventarisatie resulteert in aanbevelingen voor optimalisering van de naleving en regelgeving en voor regionale beleidsafstemming. De aanbevelingen worden opgesteld ten behoeve van de betreffende instellingen, de horeca, gemeenten en het SRE. Van alle partijen wordt verwacht met behoud van de eigen identiteit actief bij te dragen aan de implementatie van de aanbevelingen.

2. Ontwikkelen nieuw regionaal beleid regelgeving

De werkgroep doet in het eerste jaar een belangrijke aanzet tot het formuleren van een regionaal beleid met betrekking tot: sluitingstijden, verstrekking van vergunningen, ontheffing van vergunningen en hokken en keten. De inventarisatie vormt de basis voor de uiteindelijke lokale wijzigingsvoorstellen die in 2007 zullen moeten worden geformuleerd. De aanbevelingen betreffen de inhoud van het betreffende beleidsterrein en de wijze waarop dit beleid tot stand kan komen. De werkgroep laat zich daarbij desgewenst adviseren door adhoc commissies.

3. Interactie met de einddoelgroepen

In deze fase wordt vastgesteld op welke wijze belangrijke partijen zoals de horeca, de sportsector en het onderwijs en niet in de laatste plaats de jongeren zelf betrokken kunnen worden bij het project.

Tweede jaar 2007: Kwaliteitsbeleid in de praktijk

1. ABR en IVA update

Op basis van de inventarisatie, de aanbevelingen en het voorstel met betrekking tot de kwaliteit van de alcoholverstrekking worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Ondersteuning bij implementie en naleving van de Alcohol Bestuursreglementen voor niet-commerciële alcoholverstrekkers.
- Uitvoering 1 daagse training ‘Je moet helaas nee verkopen’ Doel is het voorkomen dat aan jongeren onder de 16 jaar alcohol wordt verstrekt. Novadic-Kentron wordt gevraagd dit programma te ontwikkelen.

- Uitvoering aangepaste Instructie Verantwoord Alcoholgebruik (IVA). Voorafgaand wordt de inhoud en de effectiviteit van de bestaande IVA geëvalueerd in samenwerking met de onderzoekscommissie.

2. Projectplan alcoholvrije vrijetijdsbesteding (feesten)

Voor jongeren tot 16 jaar zullen evenementen worden ontwikkeld die plaats vinden in een alcoholvrije omgeving. De organisatie van deze evenementen is gebaseerd op ervaringen van elders.

3. Evaluatie lokale wijzigingsvoorstellen

In deze fase wordt een analyse gemaakt van de mate waarin de deelnemende gemeenten de in het eerste jaar gepresenteerde aanbevelingen met betrekking tot regionaal alcoholbeleid (sluitingstijden, vergunningen, ontheffingen en hokken en keten) hebben overgenomen.

Derde jaar 2008: Kwaliteit wordt zichtbaar

In het derde jaar wordt de thema's die in het eerste en tweede jaar zijn ontwikkeld krachtig voortgezet. Dat betekent samengevat:

1. Voortzetting implementatie Alcohol Bestuursreglementen.
2. Voortzetting uitvoering trainingsprogramma's ('Je moet helaas nee verkopen' en IVA).
3. Uitvoering en evaluatie van een aantal pilots alcoholvrij uitgaan.
4. De werkgroep ontwikkelt een actieplan met betrekking tot de beleidsthema's sluitingstijden, vergunningen, ontheffingen en hokken en keten. Het actieplan is gebaseerd op de analyse van de implementatie van het beleid op gemeentelijk en regionaal niveau. De vooronderstelling is dat de implementatie op diverse punten verbetering behoeft.

Vierde jaar: 2009: kwaliteitsbestendinging

Uitwisseling resultaten met alle betrokkenen en formulering plan ter bestendinging van de kwaliteit van het alcoholbeleid met betrekking tot regelgeving en naleving. Dit jaar is bedoeld om de opgedane ervaringen te evalueren en uit te wisselen. Het resultaat daarvan is dat er een plan wordt ontwikkeld voor een structurele implementatie van de ontwikkelde inzichten.

Activiteiten werkgroep 2	2006			2007			2008			2009		
Evaluatie regionaal alcoholbeleid			■	■								
Ontwerp en implementatie verbeterde naleving (o.a. ABR & IVA)					■	■	■	■				
Ontwerp projectplan alcoholvrije omgeving						■	■					
Evaluatie gemeentebeleid								■				
Voortzetting ABR en IVA implementatie								■	■	■	■	
Alcoholvrije pilots								■	■			
Regionaal intergemeentelijke beleidsontwikkeling en implementatie			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

* Elk vakje staat voor een periode van 3 maanden (kwartaal). De gearceerde vakjes geven de periode aan waarin de betreffende activiteit plaatsvindt.

Werkgroep 3: Handhaving

Eerste jaar 2006: Alles op een rij

De werkgroep handhaving heeft in het eerste jaar tot taak het huidige handhavingsbeleid en meer in het bijzonder de huidige handhavingspraktijk in de deelnemende gemeenten te analyseren. Daarbij wordt vanaf het begin het experimenteren met aangepaste of nieuwe handhavingsmethoden gestimuleerd.

Het gaat daarbij om handhaving van:

- De leeftijdsgrenzen voor verstrekking van alcohol zoals bepaald in de Drank- en Horecawet (Drank- en Horecawet, artikel 20).
- Het verbod om alcoholhoudende drank te schenken aan personen die in kennelijke staat van dronkenschap verkeren (Drank- en Horecawet, artikel 20).
- De straatverboden voor het gebruik van alcohol op bepaalde publieke locaties (APV).
- Openbare dronkenschap, in het bijzonder in de weekenden na het uitgaan (Wetboek van Strafrecht, artikel 426).
- Alcoholgerelateerde criminaliteit (vernielingen, diefstal, agressiedelicten).
- Het rijden onder invloed van alcohol, waarbij extra aandacht zal uitgaan naar het rijden onder invloed door bezoekers van hokken en keten.

De werkgroep zal een voorstel lanceren voor effectieve registratie van alle bovengenoemde alcoholgerelateerde delicten. Het registratiesysteem zal dienen als hulpmiddel bij het vaststellen van de resultaten van de intensivering en explicitering van de opsporingstaken. Voorafgaande zal een inventarisatie worden uitgevoerd van de wijze waarop de alcoholdelicten in Nederland worden geregistreerd ten behoeve van beleidsdoelen.

In de analyse wordt aandacht besteed aan:

- Het rijden onder invloed van alcohol door jonge bezoekers van uitgaansgelegenheden.
- De taakverdeling van de verschillende betrokken partijen (VWA, politie).
- De wijze van registratie en rapportage van de handhavingspraktijk.
- De communicatie van de resultaten van de intensivering van de handhaving.
- De wijze waarop besluitvorming over aanpassing van de handhavingspraktijk plaatsvindt.

Tweede jaar 2007: De handhavingspraktijk in 'the picture'

In het tweede jaar gaat de aandacht van de werkgroep uit naar kwaliteitsverbetering van de praktijk van de handhaving. In het voorjaar zal een studiebijeenkomst worden georganiseerd met als doel om handhavingservaringen met betrekking tot alcoholgerelateerde overtredingen en misdrijven bij politiecorpsen uit te wisselen. Op grond van de resultaten van de conferentie zullen voorstellen worden gedaan tot aanpassing of uitbreiding van de handhavingspraktijk in de regio Zuidoost Brabant.

Een tweede belangrijk aandachtsgebied betreft de optimalisering van de registratie en rapportage van de resultaten van de verbeterde handhaving in samenwerking met de onderzoekscommissie.

In het tweede jaar zal ook een bijeenkomst worden belegd met de commerciële en niet-commerciële alcoholverstrekkers met als doel om de ervaringen ten aanzien van de wijze waarop de handhaving plaatsvindt te presenteren en te bespreken.

Tenslotte wordt in het tweede jaar een analyse gemaakt van de wijze waarop het Openbaar

Ministerie ingebrachte zaken (in het bijzonder alcoholgerelateerde criminaliteit) afhandelt.

Derde jaar 2008: De handhaving verfijnd

Het derde jaar heeft tot doel om de ervaringen die in de afgelopen twee jaar zijn opgedaan als basis te gebruiken om te komen tot een concreet pakket aan handhavingsmaatregelen die de komende jaren structureel kunnen worden ingezet. Er wordt daarmee een aanzet gedaan tot bestendinging van de ervaringen die als het meest doelmatig worden beschouwd.

Een tweede aspect van het derde jaar betreft het ontwikkelen van een project gericht op daders en in het bijzonder op recidivisten. In overleg met betrokken organisaties zoals Novadic-Kentron, het CBR en het OM wordt de kwaliteit van de bestaande programma's getoetst en wordt een voorstel gedaan voor de introductie van een nieuw verplichtend cursus- en trainingsprogramma voor jonge daders van alcoholgerelateerde delicten (uitgezonderd verkeersdelicten) bij wijze van alternatieve strafoplegging.

Vierde jaar 2009: Evaluatie, communicatie en bestendinging

Aandachtspunten in het vierde jaar zijn:

- Het rijden onder invloed van alcohol waarbij extra aandacht zal uitgaan naar het rijden onder invloed door bezoekers van hokken en keten.
- Opnieuw aandacht voor bestendinging van succesvolle handhavingspraktijken.
- Uitvoering pilots met betrekking tot alternatieve afhandeling van alcoholgerelateerde delicten.
- Rapportage en communicatie van de bereikte resultaten.

Activiteiten werkgroep 3	2006			2007			2008			2009		
Evaluatie handhavingsbeleid												
Evaluatie huidige registratiesysteem												
Analyse landelijk registratie systeem (o.a. good practices)												
Ontwikkeling handhavingsplan												
Bijeenkomst verstrekkers												
Evaluatie registratiesysteem												
Analyse werkwijze OM												
Ontwerp handhavingspakket voor de jaren na 2008												
Ontwerp recidivistenproject												
Evaluatie, communicatie en bestendinging												

* Elk vakje staat voor een periode van 3 maanden (kwartaal). De gearceerde vakjes geven de periode aan waarin de betreffende activiteit plaatsvindt.

Onderzoekscommissie (OC)

De onderzoekscommissie zal de coördinatie over de verschillende onderzoeksgebieden op zich nemen. Uitgangspunt daarbij is dat de kosten voor de uitvoering van nieuwe onderzoeksprojecten zoveel mogelijk door externe financiers worden bekostigd. We onderscheiden de volgende vijf onderzoeksvelden:

- *Het nalevingsniveau van de bestaande wet en regelgeving met betrekking tot alcohol.* Jaarlijks zal er een meting plaatsvinden van het nalevingsniveau dat verstrekkers hanteren. Dit

onderzoek zal uitgevoerd worden onder een representatieve steekproef van alcoholverstrekkers in verschillende gemeenten.

- *Draagvlak voor de 16 jaar grens.* Jaarlijks wordt er een onderzoek uitgevoerd op basis van een telepanel-methode die door STAP wordt ontwikkeld in samenwerking met de GGD. Een heterogene doelgroep uit de gehele regio zal worden samengesteld. Het doel van het onderzoek is om een nulmeting met betrekking tot de houding en het gedrag van het publiek uit te voeren gerelateerd aan de inhoudelijke doelen van het project. Het telepanel wordt daarom ook ingezet om de opvattingen en opvoedingspraktijk van ouders te onderzoeken. Prof. Rutger Engels (Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Nijmegen) wordt gevraagd inhoudelijk hierbij te adviseren.
- *Aantal ziekenhuisregistraties en politiemeldingen gerelateerd aan overmatig alcoholgebruik.* Samen met de politie, een regionaal ziekenhuis en de GGD zal een evaluatie plaatsvinden van alcoholgerelateerde registraties. Over de wijze waarop de ziekenhuisregistratie kan plaatsvinden zijn landelijk reeds ervaringen opgedaan. Deze kennis zal worden gebruikt voor een evaluatie en eventuele aanpassing van het huidige registratiesysteem in de regio.
- *Veranderingen in het alcoholgebruik van de jongeren.* De GGD, die plaatsneemt in de onderzoekscommissie, monitort nu reeds elke vier jaar het alcoholgebruik van jongeren tussen de 12 en 17 jaar. Deze meting zal worden uitgebreid met een aantal relevante gebruiksvariabelen zoals de leeftijd waarop men begint met drinken en de frequentie van dronkenschap.
- *Procesequvaluatie totale project.* Uiteindelijk zal het gehele project procesmatig worden geëvalueerd om te kunnen komen tot een beschrijving van het totale ontwikkelingsproces. Belangrijke elementen hierbij zijn een beschrijving van de uitgangssituatie van het project tegenover de situatie straks in 2009. Het totstandkomen van de samenwerkingsverbanden zal worden geanalyseerd evenals de hobbels en knelpunten waar men tegenaan is gelopen. De procesevaluatie zal worden verwerkt tot een document dat kan worden ingezet bij de externe communicatie over het project.

Activiteiten OC	2006			2007			2008			2009		
Nalevingsonderzoek alcoholverstrekkers												
Draagvlakmeting												
Evaluatie registratiesysteem												
Analyse registratiecijfers												
GGD monitor												
Procesequvaluatie												

* Elk vakje staat voor een periode van 3 maanden (kwartaal). De gearceerde vakjes geven de periode aan waarin de betreffende activiteit plaatsvindt.

8. Financiën

Hieronder wordt een begroting gepresenteerd van het project voor de periode 2006-2009.

Eerste jaar 2006

Algemeen

Tweedaagse voorbereidingsbijeenkomst	€ 6.000,-
Inhuur deskundigen	1.500,-
Kosten projectleider (0,8 fte)	40.000,-
Bureaunkosten	10.000,-
Totaal algemeen	€ 57.500,-

Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Organisatie startmanifestatie	€ 4.000,-
Campagnekosten (creatie, materialen en ontwerp logo)	30.000,-
Onkosten en materialen ouderwerkgroep	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 1	€ 41.500,-

Werkgroep 2: Regelgeving en naleving

Inventarisatie huidige beleid	€ 10.000,-
Bijeenkomsten intermediaire groepen	2.500,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 2	€ 15.000,-

Werkgroep 3: Handhaving

Analyse huidige beleid	€ 5.000,-
Kosten pr-materialen	5.000,-
Kosten ontwikkeling effectieve registratie	4.000,-
Interne communicatie politie/VWA	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 3	€ 21.500,-

Onderzoek 2006

Draagvlakmeting (incl. ouders)	€ 15.000,-
Nalevingsniveau	10.000,-
Evaluatie registratiesystemen	15.000,-
Diverse personele kosten	10.000,-
Totaal onderzoek	€ 50.000,-

Totaal 2006: € 185.500,-

Tweede jaar 2007

Algemeen

Gezamenlijke voortgangsbijeenkomst	€ 2.500,-
Kosten projectleider	40.000,-
Bureaunkosten	10.000,-

Totaal algemeen **€ 52.500,-**

Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Training Alcohol en Opvoeding	€ 1.500,-
Campagnekosten (materialen,promotie etc)	30.000,-
Inhuur diverse deskundigen	5.000,-
Organisatie bijeenkomsten ouders	5.000,-
Kosten website project	12.500,-
Onkosten en materialen ouderwerkgroep	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-

Totaal werkgroep 1 **€ 61.500,-**

Werkgroep 2: Regelgeving en naleving

Ontwikkeling training 'nee verkopen'	€ 5.000,-
Analyse effectiviteit en aanpassing IVA	5.000,-
Uitvoering training 'nee verkopen'	7.500,-
Promotie implementatie Alcoholbestuursreglement	5.000,-
Bijdrage uitvoering IVA's	7.500,-
Kosten diverse materialen	4.000,-
Vergaderkosten	2.500,-

Totaal werkgroep 2 **€ 36.500,-**

Werkgroep 3: Handhaving

Analyse afhandelsbeleid OM	€ 6.000,-
Interne en externe communicatie politie/VWA	5.000,-
Organisatie regionale studiebijeenkomst	10.000,-
Kosten pr-materialen	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-

Totaal werkgroep 3 **€ 28.500,-**

Onderzoek

Alcoholgebruik regio GGD p.m.	
Draagvlakonderzoek (incl ouders)	€ 10.000,-
Nalevingsniveau	10.000,-
Procesmeting	25.000,-
Analyse registratiecijfers	5.000,-
Diverse personele kosten	10.000,-
Vergaderkosten	2.500,-

Totaal : **€ 62.500,-**

Totaal 2007 **€ 241.500,-**

Derde jaar 2008

Algemeen

Gezamenlijke voortgangsbijeenkomst	€ 2.500,-
Kosten projectleider	40.000,-
Bureaunkosten	10.000,-
Totaal algemeen	€ 52.500,-

Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Campagnekosten	€ 30.000,-
Inhuur deskundigen	4.000,-
Organisatie bijeenkomsten	5.000,-
Website	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 1	€ 46.500,-

Werkgroep 2: Regelgeving en naleving

Uitvoering training nee verkopen	€ 7.500,-
Bijdrage uitvoering IVA's	7.500,-
Materialen	5.000,-
Pilots Alcoholvrij uitgaan	7.500,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 2	€ 30.000,-

Werkgroep 3: Handhaving

Projecten alternatieve sancties	€ 10.000,-
Interne en externe communicatie politie/VWA	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 3	€ 17.500,-

Onderzoek

Draagvlakonderzoek (incl ouders)	€ 10.000,-
Nalevingsniveau	10.000,-
Analyse registratiecijfers	6.000,-
Diverse personele kosten	10.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal	€ 38.500,-

Totaal 2008: **€ 184.500,-**

Vierde jaar 2009

Algemeen

Gezamenlijke voortgangsbijeenkomst	€ 2.500,-
Kosten projectleider	40.000,-
Bureaunkosten	10.000,-
Totaal algemeen	€ 52.500,-

Werkgroep 1: Educatie en Draagvlak

Campagnekosten	€ 25.000,-
Organisatie bijeenkomsten	5.000,-
Website	5.000,-
Vergaderkosten	5.000,-
Totaal werkgroep 1	€ 40.000,-

Werkgroep 2: regelgeving en naleving

Materialen	€ 5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 2	€ 7.500,-

Werkgroep 3: Handhaving

Projecten alternatieve sancties	€ 10.000,-
Interne en externe communicatie politie/VWA	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal werkgroep 2	€ 17.500,-

Onderzoek

Alcoholgebruik regio GGD p.m.	
Draagvlakonderzoek (incl ouders)	€ 10.000,-
Nalevingsniveau	5.000,-
Afronding procesmeting	20.000,-
Ziekenhuisregistratie	5.000,-
Rapportage	5.000,-
Vergaderkosten	2.500,-
Totaal onderzoek	€ 47.500,-

Totaal 2009: € 165.000,-

Begroting totale project

Kosten project 2006-2009

Totaal 2006:	€ 185.500,-
Totaal 2007:	241.500,-
Totaal 2008:	184.500,-
Totaal 2009:	165.000,-

Totale kosten € 776.500,-
=====

Financiering 2006-2009:

Verwachte bijdrage provincie 2006	€ 100.000,-
Minimale bijdrage gemeenten (€ 20.000 per gemeente uitgaande van minimaal 15 deelnemende gemeenten)	300.000,-
Externe bijdrage t.b.v. onderzoek	198.000,-
PM*	178.500,-

Totale financiering € 776.500,-
=====

Toelichting

1. Voor de PM-post worden verkenningen gedaan bij de provincie en het Rijk voor mogelijke financiering.
2. Niet meegenomen in de begroting is de gemeentelijke inzet in de vorm van ambtelijke en bestuurlijke uren en overheadkosten. Aangenomen wordt dat hierin kan worden voorzien op basis van prioritering van werkzaamheden. Hieronder vallen de uren van de gemeentelijk werkgroep- en stuurgroepleden voor het bijwonen van de werkgroepen, reiskosten, printkosten en secretariële ondersteuning.
Per werkgroep- of stuurgroeplid wordt 60 uur inzet per jaar begroot (exclusief reistijd). Voor de secretarissen zal dit 100 uur op jaarbasis zijn (exclusief reistijd). De totale inzet voor alle 21 gemeenten gezamenlijk wordt geraamd op ongeveer € 120.000 per jaar (inclusief overhead).
3. De kosten van deelname van regionale en lokale instellingen aan de werkgroepen en de stuurgroep zijn evenmin opgenomen in de begroting. Uitgangspunt is dat deze kosten op basis van de reguliere subsidie kan worden verrekend. Voor kosten van extra inzet voor projecten of producten is in de begroting ruimte gereserveerd.
4. Gemeenten kunnen desgewenst financieel extra bijdragen. Zij kunnen daarmee het bereik van de campagne in hun gemeente vergroten, meer ouders bereiken, de deskundigheid van eigen verenigingen vergroten (via een groter aantal IVA's) of hun eigen ambtelijke ondersteuning uitbreiden.

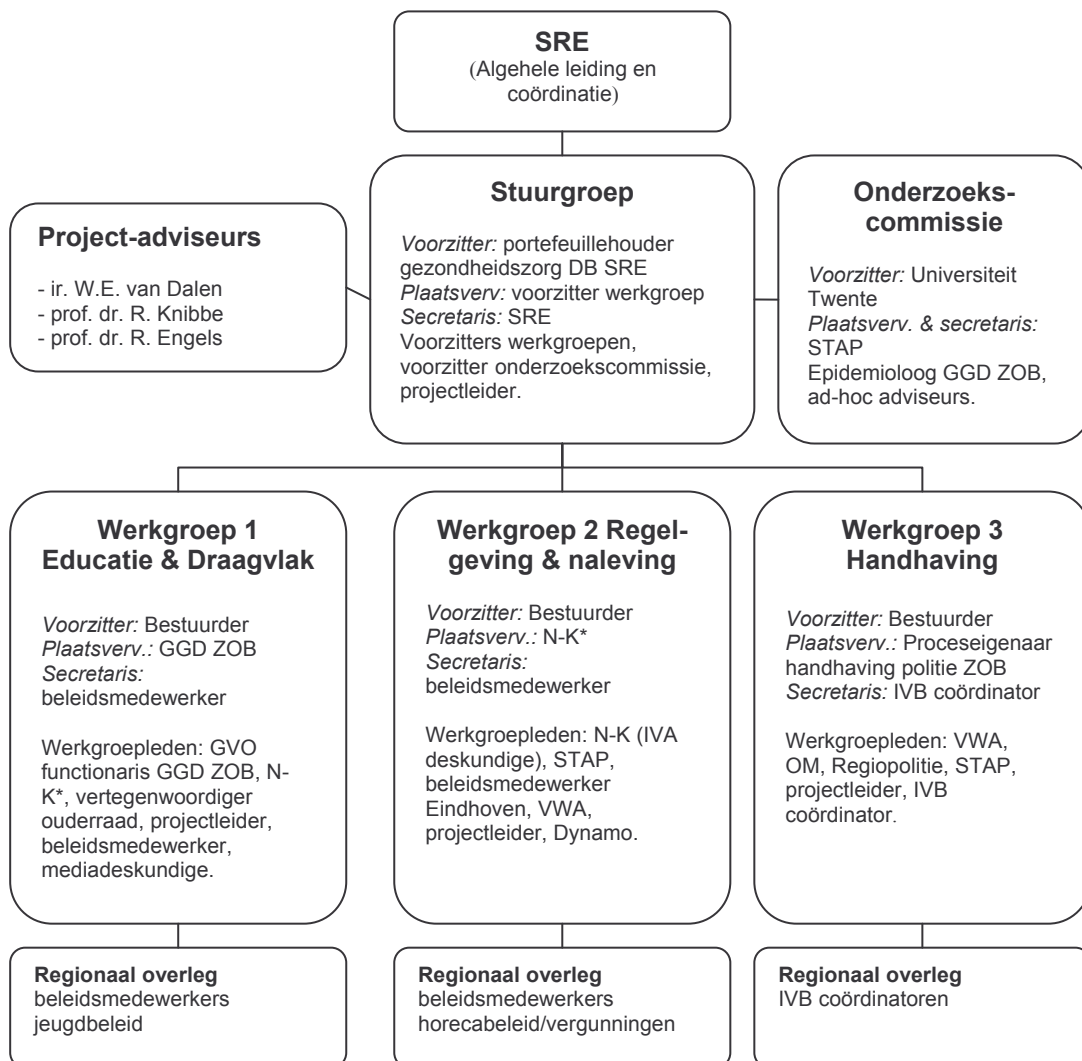
Literatuur

- Algemene Rekenkamer (2005). *Handhaven en gedogen. Brief van de Algemene Rekenkamer*. Den Haag: Algemene Rekenkamer.
- Babor, T. (2003). *Alcohol no ordinary commodity*. Oxford: University press.
- Holder, H.D. (1999). *Alcohol and the Community. A systems Approach to Prevention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mulder, J. (2005). Indrinken op eigen erf. Landelijk veldonderzoek naar jongerenontmoetingsplekken in een semi-particuliere omgeving. Utrecht: STAP
- Pouwels, L. (2004). *Jeugdmonitor 12-17 jarigen*. GGD Zuidoost-Brabant.
- Reynolds, R.I. (2003). *Building Confidence in Our Communities*. London: London Drug Policy Forum.
- STAP (2006). *“Drank kopen kent geen leeftijd” Alcoholverkoop aan jongeren onder de wettelijk toegestane leeftijdsgrens: een onderzoeksprotocol en een studie naar de naleving van de Nederlandse Drank- en Horecawet*. Utrecht: STAP.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal (2005). *Beleidsbrief alcoholbeleid*. nr. 29. Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- NIPO (2003). *Meting alcoholgebruik jongeren*. Amsterdam: NIPO.
- Van der Vorst, H., Engels, Engels, C.M.E., Meeus, W., Dekovic, M. & Van Leeuwe, J. (2006). *The role of alcohol-specific socialization in adolescents' drinking behaviour*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- VWA (2003). *Monitor provision of alcohol to youths 2003*. Den Haag: Voedsel en Warenautoriteit.

BIJLAGEN

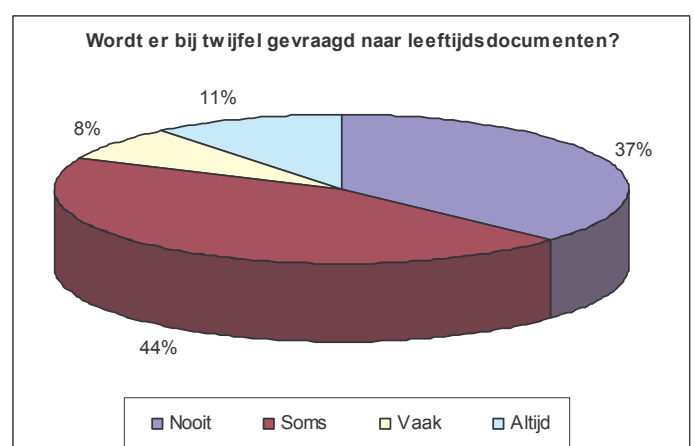
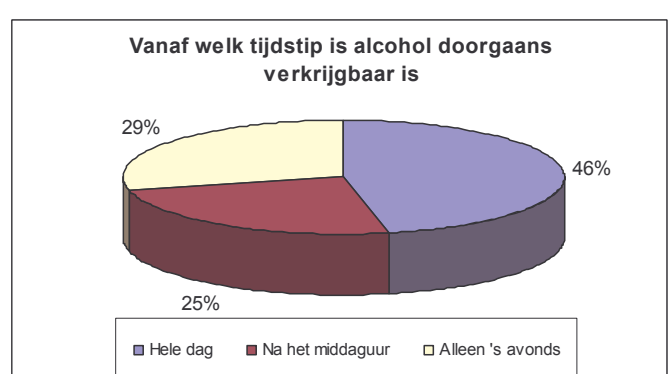
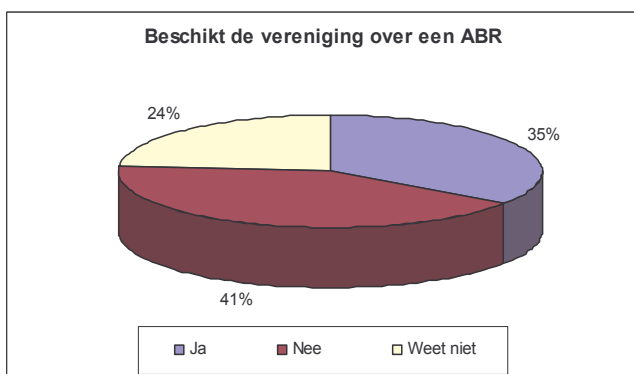
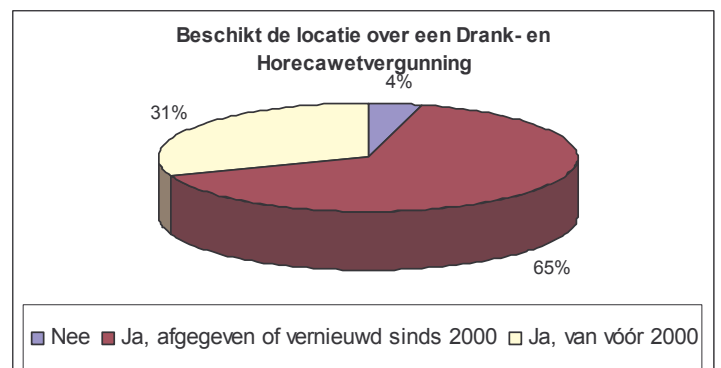
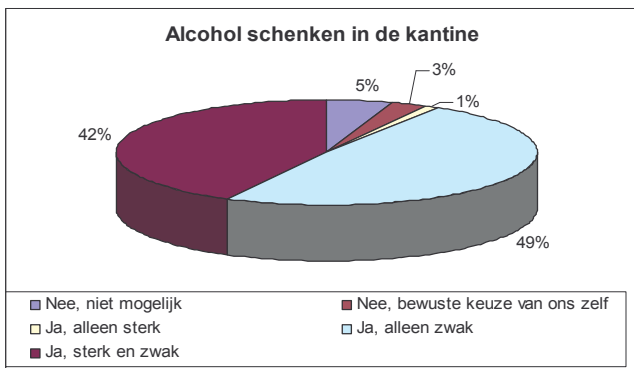
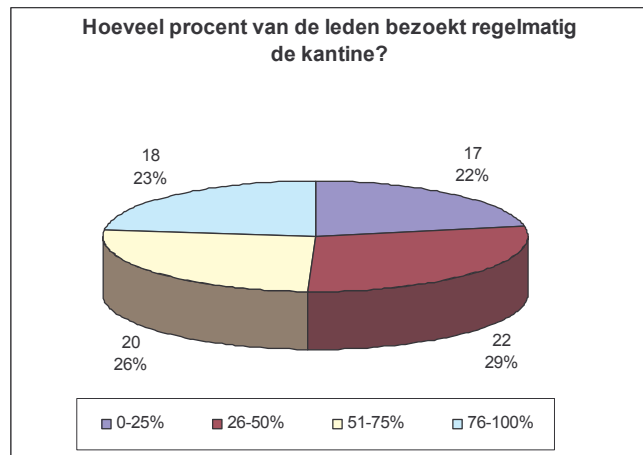
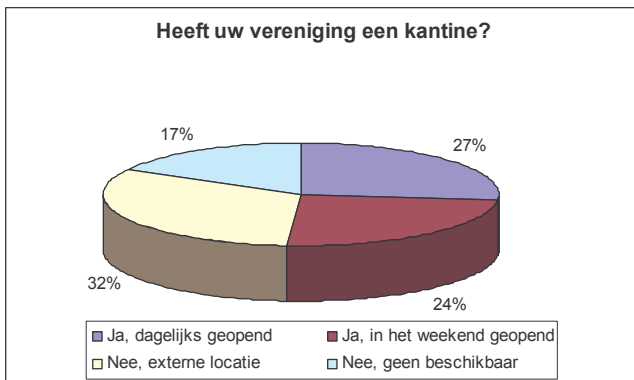
Bijlage 1: organigram projectstructuur

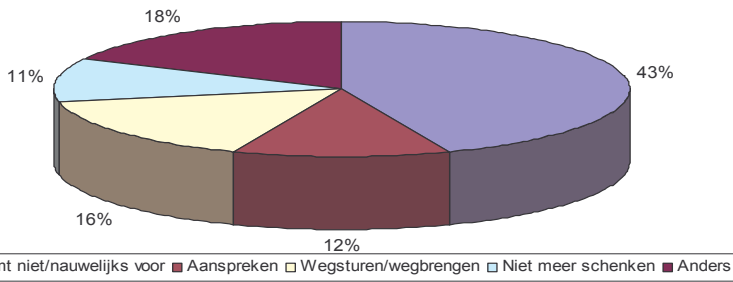
* N-K = Novadic-Kentron

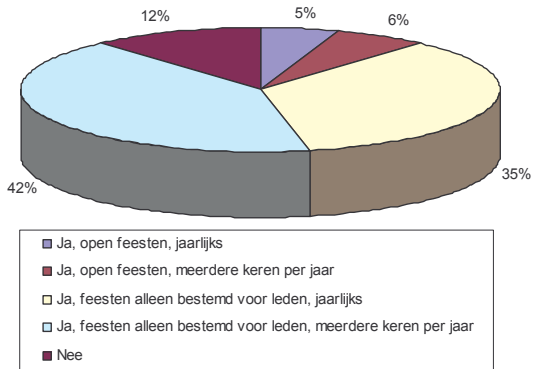
Bijlage 2: Resultaten onderzoek 123 sport- en culturele verenigingen

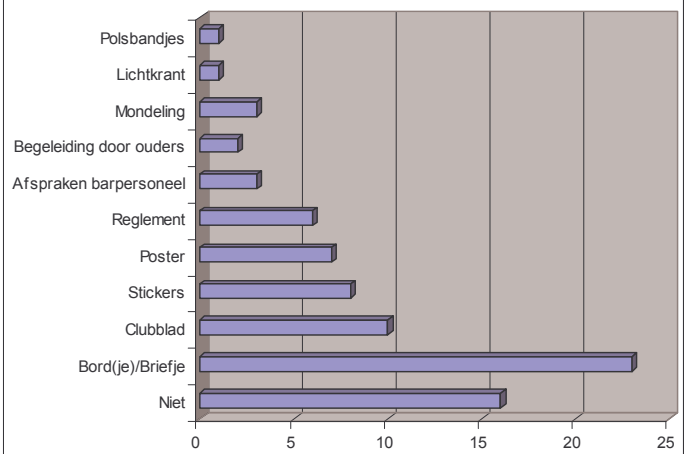
Hoe reageert de vereniging doorgaans op dronken personen in de kantine

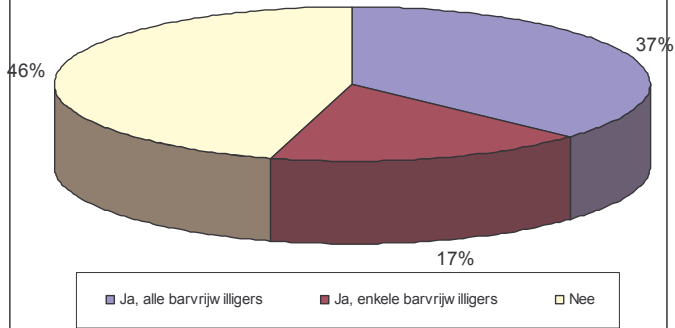
Organiseert de vereniging ook feesten of evenementen

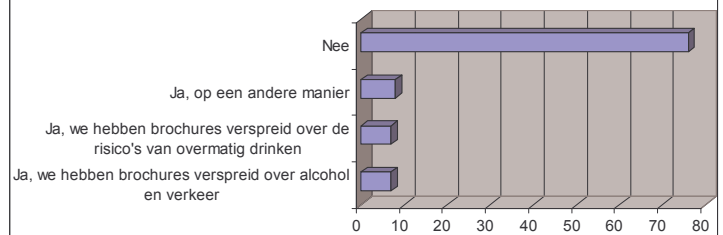
Op welke manier geeft de vereniging bekendheid aan de leeftijdsgrenzen voor verkoop?

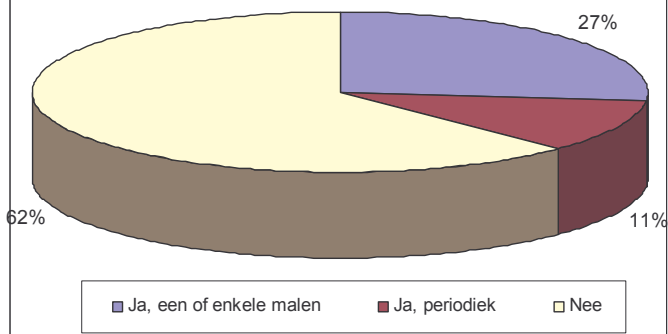
Zijn er vrijwilligers binnen de vereniging die hebben deelgenomen aan de IVA-cursus

Heeft de vereniging het afgelopen jaar voorlichting gegeven over alcoholgebruik

Controleert de gemeente weleens of regels uit de IVA nageleefd worden

Bent u geïnteresseerd om meer aandacht te besteden aan de risico's van overmatig alcoholgebruik

